

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel
G. E. V. van Zuylen,
21 Mart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang
is een algemeen
Nederlandsch belang”.

KANTOREN:

HOOFDBESUUR . . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

KOLONIAAL

ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST”:
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

LEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN
moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden
aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot
den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor Advertentiën tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20,
Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

DE AMSTERDAMSCH E MAATSCHAPPIJ VAN LEVENSVZERZEKERING

AMSTERDAM, Heerengracht 414 - SOERABAJA, Societeitstraat.

Kapitaal-Verzekering   Rente-Verzekering.

„Dagblad van Zuid-Holland en 's-Gravenhage”

Kabar dari Hindia-Nederland, sasoedahnja mail katarima.

Ada djoega telegram dari BATAWI DAN LAIN TAMPAT.

INHOUD: Naamlijst van in 1917 overleden Nederlanders, die in Ned.-Indië in betrekking hebben gestaan. — Peoverzicht. — Stemmen uit de Eur. Pers in Ned.-Indië. — Suriname. — Wat de Inlander zegt. — Watle Chinees vertelt. — Van Vreemde Koloniën en Vreemde Landen. — Oost- en West-Ind. Lit.-Overzicht. — Mededeelingen.

Naamlijst van in 1917 overleden Nederlanders, die tot Ned.-Indië in betrekking hebben gestaan:

- L. A. H. Lamie, lid van het hoofdbestuur en voorzitter van de Afd. Arnhem der Vereeniging Oost en West.
- Mej. M. Maarscha, Bestuurslid der Afd. 's-Gravenhage van „Oost en West”.
- A. H. Huart, Theurier van „Boeatan”, N.V. ter bevordering van C en W.-Ind. huisnijverheid.
- A. A. C. Harting, enningmeester van het Hoofdbestuur der Vereeniging Oost en West.
- P. E. Schotel, oudeningmeester der Afd. Leiden van de Vereeniging Oost en West.
- C. E. van Kesterendirecteur van Stoomtram-Maatschappijen, redacteur van de Locomotief en Indische Gids.
- J. H. de Bussy, me-oprichter en uitgever van De Indische Gids.
- H. L. Ch. te Mechen, oud-resident, enz.
- A. A. van de Loosrecht, zendeling (vermoord in Midden-Celebes).
- Mr. N. P. van den Berg, oud-directeur van de Javasche Bank.
- Prof. Dr. H. G. Jong, hoogleeraar in de geologie te Delft.
- Mr. W. H. Andréé Wtens, oud-lid van den Raad van Justitie te Batavia.
- Prof. Ch. A. van Ophsen, hoogleeraar in de Maleische taal te Leiden.

- Mr. W. F. de Vogel, oud-lid van den Raad van Justitie te Semarang.
- A. J. J. Staal, gep. luit.-generaal van het Ned. Ind. leger.
- Mr. H. J. Smidt, oud-gouverneur van Suriname.
- A. H. Gijsberts, oud-resident der Westers-afdeeling van Borneo.
- J. H. Pannekoek, oud-lid van den Raad van Indië.
- A. P. Tadema, gep. vice-admiraal, oud-commandant der zeemacht en chef van het departement van marine in Ned.-Indië.
- W. O. Gallois, oud-vice-president van den Raad van Indië.
- Th. J. A. van Zijl de Jong, gep. luit.-generaal, oud-commandant van het Indische leger.
- E. A. C. F. von Essen, oud-hoofdingenieur van den Waterstaat in Ned.-Indië.
- Prof. Dr. J. H. C. Kern, oud-hoogleeraar in het Sanskriet te Leiden.
- H. J. de Groot, oud-inspecteur van financiën in Ned. Indië.
- C. M. Pleijte Wn., ethnograaf en taalkundige te Batavia.
- C. S. van Geuns, oud-hoofdingenieur in Ned.-Indië.
- F. Pincke, gep. vice-admiraal, oud-commandant der zeemacht en chef van het departement van marine in Ned.-Indië.
- Mr. J. W. Oosterzee, oud procureur-generaal in Suriname.
- Jhr. G. van der Wijck, oud vice-president van den Raad van Indië.
- Mr. H. A. van de Poel, oud vice-president van den hooggerechtshof in Indië.
- M. J. van Bosse, oud-directeur van Burg. Openb. Werken in Ned.-Indië.
- J. Dinger, oud-directeur van de Ned. Ind. Esc. Mij.
- Mr. J. Barlagen Bussemaker, oud-lid van het Hooggerechtshof in Ned.-Indië.
- G. van Houten, oud-directeur van B.O.W. in Ned.-Indië.
- Dr. J. van Breda de Haan, inspecteur van den Indischen landbouw.
- L. J. Lambach, oud-directeur der Kon. Paketv. Mij.

Fr. J. du Chattel, schilder van Indische landschappen, enz.
A. E. J. W. Juta, oud-zeeofficier, planter en commissaris van politie in Suriname.
J. H. Kempees, oud-hoofdingenieur bij de Staatsspoorwegen op Java.

Persoverzicht.

In haar *Avondblad C* van 2 dezer wijdt de *N.R.Ct.* een hoofdartikel aan:

Nederlandsch-Indië in 1917,

waaraan wij het volgende ontleenen:

„Het jaar 1917 is zonder voor Ned.-Indië bijzonder schokkende gebeurtenissen voorbijgegaan. 't Was, in het algemeen gesproken, noch een rampspoedig, noch een in bijzondere mate voorspoedig jaar te noemen. Groote natuurrampen teisterden land en bevolking niet (al brachten overstromingen hier en daar vrij aanmerkelijke schade); opstanden of gevaarlijke volksstemmingen kwamen niet voor. Van de gevolgen van den wereldoorlog ondervond Indië veel minder dan Nederland den ongunstigen terugslag; wel kwijnde de Europeesche handel door het bijna geheel ontbreken van scheepsgelegenheid en moesten reusachtige hoeveelheden producten, die niet konden worden uitgevoerd, in de havenplaatsen opgestapeld liggen, maar daar stond mede tegenover, dat de handel met Oost-Azië en vooral ook met Noord-Amerika belangrijk in omvang toenam, en dat door het openen van nieuwe debouchés, handel en nijverheid nieuw leven gewerd. Jammer genoeg is het bijna alleen aan den Europeeschen handel dat zulks ten goede komt; voor de producten door den inlander gewonnen, en ter markt gebracht: copra, rubber, boschproducten van verschillende aard bleven de toestanden slecht. Bijzonder zware epidemieën of volksziekten bleven

PERRY & CO.

Dekstoelen
Hut
Mail } koffers
Vouwstoeltjes, enz.

HOOGSTRAAT 20.

AU BON MARCHÉ

A. DE VRIES & ZONEN - Opgericht 1879.

DEN HAAG - AMSTERDAM - ROTTERDAM - UTRECHT - BAARN

Inlische Uitrustingen voor Dames en Heeren.

VRAAGT ONZE GEILLUSTREERDE PRIJSCOURANT.

Indië bespaard; de pest op Java nam in verschillende gewesten wederom af; een groote teleurstelling brengt echter het veld winnen van de plaag in sommige andere, zooals Semarang, waar zij zich tot dusver nog maar sporadisch had doen gevoelen.

Van bijzondere politieke beteekenis mogen twee gebeurtenissen worden genoemd, welke voor Indië's toekomst en ontwikkeling wellicht verdragend zullen kunnen zijn: het bezoek der deputatie Indië Weerbaar aan Nederland en het uitbrengen, door het lid in den Raad van Indië J. H. Liefcrinck, van 't rapport zijner zending naar Sumatra tot onderzoek naar de heffing van belastingen en de vordering van heeren-diensten van de inlandsche bevolking.

Van de uitkomsten, door de deputatie Indië Weerbaar ter zake van het directe doel harer reis naar Nederland, het weerbaar maken van Indië, bereikt, kan weinig worden gezegd. Inderdaad lijken die uitkomsten onnaspeurbaar. Daarentegen mag van het onmiddellijk contact tusschen de meest invloedrijke kringen, zoowel op politiek als op handels- en nijverheidsgebied in Nederland, leidende personen in het Nederlandsche politieke en economische leven van de meest verschillende richting met vertegenwoordigers van wat men gewoon is de „Indische beweging” te noemen — door welk contact 'n wederzijdsch beter begripen en deugdelijk appreciatie werd in de hand gewerkt — veel goeds worden verwacht. In Nederland drong een beter besef door van hetgeen Indië's bevolking voor haar ontwikkeling noodig heeft; naast de leuze van een Indië Weerbaar werd die van de „economische weerbaarheid” geboren. In nijverheids- en handelskringen werd een groote som gelds bijeengebracht ter vestiging in Indië van een inrichting voor technisch hooger onderwijs, welk geschenk als een bewijs moet dienen van de belangstelling in Nederland voor de zaak der „economische weerbaarmaking” gevoeld.

De aanwezige weermiddelen in Indië vonden in het verslagjaar weinig versterking; gewag werd echter gemaakt van goed geslaagde vliegproeven; voor het eerst werden op Java met vliegtuigen groote afstanden afgelegd.

Wat betreft de uitkomsten van het onderzoek door den heer Liefcrinck op Sumatra ingesteld, zoo mogen deze van bijzonder ingrijpend belang worden gerekend, aangezien zij aanleiding schijnen te zullen geven tot een wijziging in de tot dusver gevoerde bestuurspolitiek op de Buitenbezittingen. Een eerste gevolg van het onderzoek was het aftreden van den heer Lulofs als adviseur voor de bestuurszaken der Buitenbezittingen, in wien men de verpersoonlijking van de thans gewraakte politiek meende te moeten zien. Een verder gevolg is het nemen van verschillende maatregelen, waardoor de druk van belastingen en heeren-diensten in de betreffende gewesten werd vermindert.

Wanneer op den op deze wijze ingeslagen weg wordt voortgegaan, zal het ontwikkelingswerk op Sumatra opnieuw, en dan op een geheel andere wijze dan tot dusver geschiedde, ter hand moeten worden genomen. In hoeverre de regeering daartoe de noodige middelen wil beschikbaar stellen, moet nog blijken. Wordt er niet zeer energiek ingegrepen om het reeds ondernomen groote werk verder voort te zetten, dan is de kans op verval niet gering.

De juistheid van de adviezen van den heer Liefcrinck wordt intusschen uit den kring van de ambtenaren bij het binnenlandsch bestuur bestreden. Om te protesteeren tegen het schoonwassen van de Djambische opstandelingen en de hiermede verband houdende gratie op groote schaal aan veroordeelden, wegens deelneming aan den opstand, heeft o.a. de resident van het gewest, de heer Quast, ontslag genomen.

Eerstige rustverstoringen vonden er in de buitenbezittingen in 1917 niet plaats; toch blijven in enkele delen van Sumatra, zooals Tapanoeli, kiemen van verzet smeulen; de invoering van een nieuw systeem van inlandsch bestuur, waardoor de volkshoofden op den achtergrond raakten, moet hieraan — en naar men zegt ook aan de onlusten van het vorig jaar — niet vreemd zijn.

Ook op verschillende eilanden werd nu en dan, en dit om zeer uiteenlopende redenen, de rust door kleine opstootjes, die gemakkelijk werden onderdrukt, gestoord. Op Celebes werd een zendeling, op Nieuw-Guinea werd een mijn-ingenieur door de bevolking vermoord. In de grensdistricten van Timor had men wederom herhaaldelijk last van op Portugeesch gebied thuis behoorende bendes.

Ook in Atjeh kwamen aanslagen voor, door individueele kwaadwilligen op Europeanen gepleegd. Overigens gaf de toestand in het gewest ook dit jaar geen reden tot klagen. Door den gouverneur en zijn ambtenaren wordt met grooten ijver, en blijkbaar met succes, aan de verdere pacificatie en de ontwikkeling van het gewest gearbeid. Als een bijzonder sprekend staaltje van de verbeterde verhouding tusschen de Atjehers en het gouvernement wordt op het feit gewezen, dat enkele Atjehsche recruten in het Nederlandsch-Indische leger werden opgenomen.

Ten aanzien van Celebes volgt de tegenwoordige gouverneur een zeer actieve ontwikkelingspolitiek; vertegenwoordigers van handel en industrie werden door hem medegenomen op een propagandareis door het gewest en reeds wordt van spoorwegaanleg op betrekkelijk ruime schaal gesproken. Ook ten aan-

zien van andere gewesten, zooals Bali, wordt spoorweg- of wel stoomtram-aanleg overwogen. De Sarikat Islam bleef trachten in sommige deelen der Buitenbezittingen vertakkingen te vestigen, dan wel zich te handhaven en uit te breiden daar waar zij zich reeds gevestigd had. Niet overal ging dit echter zonder protest van de zijde der inheemsche bevolking, die, gelijk ter Westkust van Sumatra, er in sommige gevallen toe overging, vereenigingen op te richten om den Sarikat Islam te bestrijden.

Onder Inlandsche intellectueelen, uit verschillende deelen van den Archipel afkomstig, begint zich overigens een streven te doen kennen naar aansluiting, teneinde van het „Indische volk” werkelijk één geheel te maken.

Ten aanzien van de Vorstenlanden kwamen eenige belangrijke, op overeenkomsten met de betrokken vorsten steunende, regelingen tot stand. Zoo heeft de Sultan van Djokjakarta aan het N.-I. gouvernement afstand gedaan van de tot dusver door hem geoeffende burgerlijke rechtspraak.

Voor het eerst werd in het verstreken jaar op de begrotingen van Soerakarta en Djokjakarta rekening gehouden met de „Civiele lijst” der vorsten. Op Java worden door een staf van ambtenaren maatregelen voorbereid, om een volkstelling te houden.

In het algemeen gesproken staat Indië er, aan het begin van het nieuwe jaar, niet slecht voor. Het beschikt, door de omstandigheden, welke de wereldoorlog schiep, over een aantal goede kansen, welke de kwade, daaruit voortgekomen, zullen vermogen te neutraliseeren, wanneer daarvan beleidvol en toch met durf gebruik wordt gemaakt. Men mag er de oogen echter niet voor sluiten, dat naar mate Indië zijn handelsbetrekkingen in Oost-Azië en met Amerika en Australië uitbreidt, de bijzondere handelspositie, welke Nederland ten opzichte zijner kolonie innam, in aard en karakter zal veranderen.

Als voorboden van belangrijke wijzigingen in de economische situatie van Ned.-Indië kan het streven worden aangemerkt van vermogende Japansche maatschappijen, om zich van een aandeel in Java-Suiker-productie te verzekeren.

Tot vrees of bezorgdheid behoeft dit geen aanleiding te geven; wel om zich aan te gorden tot een geduchte inspanning om Nederland's positie te midden der nieuwe economische stroomingen in het Oosten te handhaven.

***

Amerika en Indië.

Een der opvarenden van de Nieuw-Amsterdam, doet in de N.R.Ct. van 31 Dec. een relaas van zijn wederwaardigheden, waaruit het volgende stukje werd geknipt:

„.....Met dit al bleek er een steeds toenemende belangstelling van Amerikanen voor den handel met onze Oost. Thee, rubber, cacaobonen, gaan nu daar heen. En er gaan vooral groote bedragen om in Sumatra-tabak. Onze zegsman wist van een zijner handelsrelaties, die naar Indië ging met creditbrieven tot een som van twintig millioen; van anderen, die in één jaar tijds in de tabak vijf, zes, zeven, acht millioen hadden verdiend, vaak menschen, die vroeger van een zeer bescheiden inkomen leefden.

Sommige Amerikaansche firma's vestigen hun eigen kantoren in Batavia; zoo zal dit bijvoorbeeld ook het geval zijn met de National City Bank of New York.

Onze zegsman acht dit een gunstig verschijnsel. Hoe meer Amerikanen en Engelsch kapitaal er vast gelegd wordt in Indische ondernemingen des te grooter is, zijns inziens, het tegenwicht tegen het Japansche gevaar.

En hoe scherp de belangstelling van Japan is voor onze koloniën, bleek hem onder meer uit een toevallige omstandigheid. In New York had hij een Japanschen bediende, die onverwachts bleek vloeiend Ma-

A. KOGELS & ZOON

DEN HAAG, Prinsestraat 52-56.

AMSTERDAM, Leidschestràat 13.

Lincoln-Hanan Shoes

nieuwste modellen.

WANDEL- en AVONDSCHOENEN.

Vraagt onzen volledige Catalogus.

Mej. J. DUSAULT en Mevr. C. M. SANDBERG-VAN REEDE, SPRAAKLEERARESSSEN TE AMSTERDAM, 582 Keizersgracht, Tel. N 2916

behandelen alle spraakstoornissen in den ruinsten zin des woords en geven, zoo noodig, aan patiënten gelegenheid tot inwoning gedurende de kuur.

Voor predikanten, juristen, militairen en voor hen die voor hun beroep veel moeten spreken worden met September Cursussen geopend, met twee lesuren per week.

N.V. Ch. L. Boucher's Handelsvereniging
Specialiteit in Kaartsysteem
DEN HAAG Kneuterdijk AMSTERDAM Weteringschans GRONINGEN Spilsluizen

Middelbare School v. Handel en Administratie, LAAN v. MEERDERVOORT 104 - 's-GRAVENHAGE.

EXTERNAAT en INTERNAAT.
AFD. A. Bijzondere Middelbare Handelsschool met als onderbouw eene H.B.S. met 3 j. cursus. Bij beschikking van Z. Exc. den Min. van Binnenl. Zaken gelijkgesteld met de openbare handelsscholen te Amsterdam, Rotterdam, etc.
AFD. B. Bijzondere Hoogere Burgerschool met 5-jarigen cursus. Eveneens officieel als zoolang erkend. De 1e en 2e klasse van de beide richtingen vallen samen, zoodat over de keuze Handelsschool of H.B.S. 5-j. c. eerst beslist behoort te worden na het afloopen der 2e klasse. De school wordt ook door Meisjes bezocht. Prospectus en inlichtingen bij den Directeur F. TIMSTRA.

GESCHER & KENPER
:: Magazijnen ::
ter Complete Meubilering
DEN HAAG - VLAMINGSTRAAT 22
AMSTERDAM - ARNHEM - BREDA - ROTTERDAM

Mevrouw!
Indien U niet tevreden is over uw leverancier, bel dan even op
No. 2508 Haag
Het bestaan onzer firma sedert 1862 waarborgt U een solide bediening.
L. A. Biesman, fa P. Kok.
Spekslagerij. Groenmarkt 38.

Au Corset Gracieux.
G. W. COPPER.
DEN HAAG
Spuistraat 36. Telef. 3334.
Piet Hinstr. 107. Telef. 1723.
ROTTERDAM.
Hoogstraat 334. Telef. 6474.
ARNHEM.
Ketelstraat 24. Telef. 1495.
DORDRECHT.
Voortstraat 289. Telef. 1146.
LEIDEN.
Mansmansteeg 23. Telef. 577.

Grootste en meest uitgebreide Corsetten-Magazijnen zoowel in de goedkoopere als duurste soorten.

Restaurant „DE TWEE STEDEN” DEN HAAG.
Dagelijks Diner- en Thé-Concert.
Lunch f 2.50 - Diner-Concert f 4. - Thé complet f 1.-

leichte spreken. Die taal had hij in zijn land op school geleerd.

De orlogswinsten, in Amerika gemaakt, gaan, naar zijn mededeeling, alle voorstellingen te boven....."

* * *

In het *Vaderland* van 1 dezer lezen wij:

Het Indisch Publiek.

Zijne Nederlanders hier te lande anders dan de Nederlanders in Indië, in dezen zin, dat voor de laatste daarmede een ongunstig oordeel is bedoeld? De recht van Magelang liet zich volgens de Java-Bode alus uit op den dag van terugkomst uit Nederland. Hij was op zijne omzwervingen door de groote seden van ons land, onder den indruk van de alomtevervonden hartelijke bejegening, tot die vergelijkbaar gekomen.

Men kan er zich over verheugen, dat de regent in andere leedij dan de gewone, o.a. van zijn bezoek aan de Jrdaan te Amsterdam wist te vertellen, dat hij nergens eenigen hinder ondervond. Daarentegen ergert hij zich bij het lezen van de talrijke klachten van onhasche behandeling, waaraan de Nederlandsche onderofficieren in Indië bloot staan, over de laatdunkadheid waarmede het Indische publiek zich over den onderofficier durft uitlaten in de tram en den trein op straat, ongeacht zelfs of dit in tegenwoordigheid van een hunner plaats vindt; waarmede in sommige tijdschriften over hen geschreven wordt. Dan ook de vele staaltjes van het weren van onderofficieren uit hotels en koffiehuisen. Het zijn alle factoren, die ernstig schade doen aan het streven het onderofficierskorps voltallig te houden en daarom in veel groter mate de aandacht der overheid verdienen dan het geval schijnt. Men late de waar-schuwing niet onbeacht, welke wij in een der tijdschriften antroffen: „Is het dan wonder, dat de onderofficieren het leger den rug toekeeren, zoodra ze maar een goed heenkomen hebben gevonden?"

De Europeesche militie is op komst, geen onderofficier kan worden gemist, intengendeel. Die militie zal wel een frisscher wind doen waaien in de bedompte ambtenaars-atmosfeer van Indië. Het vlegelachtig optreden jegens de Eur. onderofficieren van het Ind. leger door zoo menigen jeugdigen Nederlander is dat meteen uit."

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Open Brief.

De open brief hierbedoeld is van de hand van den heer van Pelt en gericht aan alle leden der Vereeniging van Ambtenaren bij het Binnenlandsch Bestuur in Nederlandsch-Indië.

In den boezem dier Vereeniging is de vraag gerezen, of de tijd niet gekomen is om regenten, onderregenten, patiss en wedono's ook in de vereeniging als lid op te nemen.

Volgens de lagbladen hebben de ambtenaren bij het Binnenlandsch Bestuur in de residentie Kedoe, vergaderd ten huize van het Hoofd van G. B. te Magelang, zich unaniem verklaard tegen de toelating van Inlandsche leden in hun vereeniging.

Hoewel van meening zijnde, dat de bedoelde kwestie minder geschikt is voor openlijke bespreking en meer ienaar dig in den boezem der vereeniging had behooren te blijven, heeft het besluit van de Kedoesche ambtenaren en de overweging, dat de zaak toe reeds aan de openbaarheid overgegeven is, gevoeld bij het feit, dat hij een voorstander is van het lenkbeeld om ook Inl. ambtenaren toe te laten, het, als corr. der vereeniging voor de Residentie Kediri, naar de pen doen grijpen.

„Waar blijft" — zoo vraagt de heer van Pelt — „de hartelijk verhouding tusschen collega's met gelijke werkzaamheden, gelijke plichten en gelijke interessen voor het wel en wee van Nederlandsch-Indië, gaande, zoal niet langs dezelfde, dan toch langs convergereerde paden naar één en hetzelfde doel, volmaking van de inwendige toestanden der Indische binnenlanden? Waar blijft de helaas vaak tot een gemeenplaat verworpen term „oudere broeder", aangevende de verhouding van den Europeeschen tot den Inlandschen bestuursambtenaar? En waar blijft de band van vriendschap, zoo licht geknoopt tusschen menschen, die somwijlen dagenlang op elkaar zijn aangewezen, indien niet de Europeaan iets laat vallen van zijn vermeende superioriteit boven den Inlander?"

De laatste vraag is door schr. niet gesteld, omdat hij meent, dat de Kedoesche ambtenaren door superioriteitsaanmatiging of hun uitspraak geleid zijn, maar omdat er groote kans bestaat, dat de openlijk gedebatteerden zich inwendig gegriefd zullen voelen door de enkele gedachte aan dergelijke mogelijke overwegingen. Naast het algemeen belang behartigt de V. v. Ambt. ook het persoonlijk belang harer leden en op dit laatste gebied ligt een ruim arbeidsveld nog voor haar open. „Waardeering van zijn arbeid, meestal stij en bescheiden, maar daarom van niet minder groot belang voor het welzijn van den Staat, minder achtruitzetting tegenover welken tak van dienst dan ook en rechtvaardige critiek op wat soms met zeer beperkte middelen bereikt wordt,

zijn voor de naaste toekomst het strijden waardige onderwerpen."

En omdat dit zaken zijn, die niet alleen den Europeeschen, doch ook den Inlandschen ambtenaar raken, behoort dezen laatste een plaats gegeven te worden in de vereeniging, opdat hij zelf kan meewerken aan het doen verdwijnen van zijn grieven, en kan strijden voor een verbetering van de nog zoo schrale positie van de laagste Inl. bestuursambtenaren.

„Nu diepe stroomingen de volksziel beroeren, nu de Javaan ontwaakt uit den eeuwenlangen sluimer van de onderworpenheid en indolente dociliteit, nu is er werk aan den winkel voor een vereeniging van mannen, door hun arbeid in staat die stroomingen te peilen. Nu dienen Europeesche en Inlandsche bestuursambtenaren gezamenlijk hun krachten te geven aan één vereeniging, om deze kwantiteits- en kwaliteitshalve waardig te maken voor haar eerste taak, het geven van raad aan de regeering in alle die aangelegenheden, waaromtrent het Binnenlandsch Bestuur, boven welken adviseur dan ook, de meeste zeggingskracht heeft."

Natuurbescherming en school.

De Vereeniging tot Natuurbescherming in Indië heeft o. i. het juiste denkbeeld gehad om te trachten de school te betrekken in haar strijd voor de bescherming der Natuur. Daartoe heeft het Bestuur van genoemde vereeniging aan alle hoofden van Europeesche, Holl.-Inl. en Holl.-Chineesche scholen een exemplaar gezonden van een door mevr. M. Horst-Brinks naar dr. Paul Sarasin's „Natuschutz und Schule" bewerkte brochure, en den onderwijzers en onderwijzeressen in een rondschrijven gevraagd om kennis te willen nemen van de brochure niet alleen, maar ook hun intellectueelen steun te verleen voor de toepassing van daarin behandelde denkbeelden, opdat de jeugd de natuur beschouwe „niet als een onbeschermd gebied voor onverbiddelijke, zich aan geen wetten storende uitplundering, maar als een kostbaar kunstwerk, dat evenzeer bescherming verdient als de schepping van een kunstenaar" (P. Sarasin).

Terecht meent mevr. Horst-Brinks, dat alle wetten en bepalingen voor het behoud van natuurmonumenten voor een groot deel een doode letter zullen blijven, „als niet de jeugd, toekomstige menschheid, doordrongen is van de noodzakelijkheid van deze beschermende bepalingen en medewerkt tot nakoming ervan." En zij meent, dat dit inzicht den kinderen in de eerste plaats moet bijgebracht worden door de onderwijzers en onderwijzeressen bij het onderricht in vakken als aardrijkskunde, natuurkunde, geschiedenis, enz.

Meer dan tot nu toe zouden er schooltuintjes aangelegd kunnen worden, waar het verantwoordelijkheidsgevoel der leerlingen ware op te wekken door ieder een klein eigen gebied te geven, waar ze zelf de zorg voor dragen. Of na een lesuur in natuurkennis zou een schoolwandeling kunnen volgen naar plaatsen, waar het planten- en dierenleven nog rijk ontwikkeld is, en waar de kinderen er toe gebracht worden dieren en planten te bekijken, zonder hun handen te misbruiken. Zoude dan wellicht de wreede liefhebberij om op Zondag en in de vacaties met windbuks en catapult gewapend, jacht te maken op allerlei onschadelijke vogels, evenals het wreede en nuttelooze verzamelen van kevers, vlinders, enz. niet verminderen, en het uithalen van vogelnesten en allerlei dierenmartelingen?

„Dat de dierenbescherming in de steden onvermoeid bezig is met het tegengaan van wreedheid tegenover de machteloze en sprakeloze dieren, wordt met groote waardeering voor haar streven erkend", maar de natuurbescherming betreft ook planten en zelfs de levenloze natuur binnen den kring van haar bemoeienis.

„Misschien dat dan de mensch in de toekomst een afschuw leert krijgen niet alleen voor het vernielen van planten en onnodig dooden van onschadelijke dieren, maar ook voor het menschonteurende vermoorden van zijns gelijken. Al wie hier toe me-

E. CASSUTTO & Dr. A. KERVEL

TANDARTSEN.

FREDERIK HENDRIKLAAN 45.

Telefoon: SCHEVENINGEN 122.

Spreekuur van 1 tot 3 (behalve Zondags).

INSTITUUT „HAAGSCHE TEEKENCURSUS"

OPGERICHT 1906.

Gevestigd Galileestraat 2a. - Den Haag.

Opleiding L. O. en M. O. Teekenen.
Onderwijs in Etsen, Schilderen en Kunstnijverheid.
Spreekuur: Dinsdag 7-9 n.m. en Vrijdag 2-3 n.m.
Directie: W. H. BIK.
J. VAANDRAGER.

HOFLEVERANCIERS.

Wed. H. RAHDER & Zoon

Wijnhandelaren

Filiaal: 's-Gravenhage   Hoofdkantoor: AMSTERDAM   Filiaal: Arnhem
Kortenaerkade 8, Binnenkant 25, Nieuwe Plein 15
Tel. H. 3493.   Interc. Tel. 389.   Tel. 280.

Prijscouranten worden op aanvraag gaarne toegezonden.

Voor Export speciale conditiën.

Windsheimer
Mineraalwater

HOOFDDEPÔT VOOR NEDERLAND
A. LE BELLE AMSTERDAM
VROLIKSTRAAT 128
TEL. Z. 4265-6990

HOLLAND TYPING OFFICE

Damrak 45 - AMSTERDAM - Telefoon N. 4625

Type- en Vermenigvuldigbureau

Speciaal adres voor Cyclostyle- en Schrijfmachinepapier.

E. VAN OS, Directrice.

The Ph. van Ommeren Corporation of New York.

42 Broadway New York

belast zich met expeditie en verschepping van goederen van

Amerika naar Holland,
Ned. Oost- en West-Indië.

enz. enz. en desgewenscht ook met opdrachten van anderen aard.

Nadere inlichtingen worden gaarne verstrekt door

PHS. VAN OMMEREN, Rotterdam.

MAGAZIJN VAN

Heerenhoeden en Pelterijen,

EDUARD PELGER,

Prinsestraat 35 - Den Haag,

Telefoon No. 3902.

dewerkt, zij het in zoo geringe mate, zal een goed werk verricht hebben."

We hopen, dat tal van onderwijzers en onderwijzeressen in den geest van genoemde vereeniging zullen medewerken, doch zouden de vereeniging in overweging willen geven ook de Inlandsche onderwijzers op te wekken tot medewerking, daar in de Inl. maatschappij nog een geheel veld braak ligt.

Handelsdiploma's.

"De Indiër" wijst op het in Indië bestaande gebrek aan gelegenheid tot het afleggen van examens voor den handel.

Wel worden door de Vereeniging Handelsstudien te Semarang, Paciolo te Soerabaja en den Bond van Handelgeëmployeerden te Batavia cursussen gegeven en examens afgenomen, evenals dat sinds kort te Medan geschiedt, doch voldoende is dat niet.

Ook bestond er tot nu toe gelegenheid om een hooger diploma te verkrijgen, n.l. dat van accountant, door examen te doen voor een commissie te Batavia, die optreedt als gedelegeerde van de Vereeniging van Accountants in Nederland, waar het werk dan ook beoordeeld wordt en de diploma's uitgereikt worden.

Dat de handel den toestand in Indië onvoldoende acht, blijkt uit het feit, dat hij telkens jongelui uit Holland laat uitkomen. Hieraan kan echter ook de bedoeling niet vreemd zijn om Indiërs te weren, daar de groothandel laag neerziet op alles wat Indisch is, hetgeen dikwijls zoo ver gedreven wordt, dat groote onkosten gemaakt worden om niet buitengewone werkkrachten uit Holland te laten uitkomen, die in Indië evengoed te krijgen waren.

Een en ander neemt echter niet weg, dat het wenschelijk is in Indië een hooger diploma te kunnen uitgeven dan door bovengenoemde vereenigingen mogelijk is.

Een examen, gelijk aan het examen middelbaar boekhouden in Nederland zou in Indië alle redenen van bestaan hebben, temeer waar, volgens geruchten, de gelegenheid tot het afleggen van het hooger genoemde accountantsexamen zal worden ingetrokken.

Volgens schr. zou de beste oplossing wezen, dat de verschillende vereenigingen zich tot één organisatie bijeenvoegden en een examen afnamen, dat gevoegelijk in 3 deelen te splitsen was: „een kleinboekhoudingsexamen, een hooger en nog een hooger, dat op het peil moet staan van het examen middelbaar boekhouden in Nederland." In verschillende plaatsen zouden dan cursussen gegeven kunnen worden, terwijl het voordeel zou bestaan, dat één commissie een diploma zou uitreiken, dat voor den handel grooter waarde zou hebben dan de tegenwoordige. De regeering zal dan later haar taak kunnen overnemen en de examens maken tot staats-examens.

„Er moet iets worden gedaan. Niet alleen tegen den waan van sommige handelshuizen, dat de Indische jongelui alleen geschikt zijn voor de laagste betrekkingen, maar ook tegen het ontbreken om diploma's te verkrijgen, die onbetwistbaar even hoog staan als de diploma's waarmede tegenwoordig zoovelen uit de negri Holland naar hier komen afzakken om de beste baantjes in de boekhouding in te nemen, waardoor aan vele Indische jongelui alle gelegenheid om promotie te maken wordt ontnomen."

Javanen-kolonisatie.

Als bekend mag verondersteld worden, dat het streven op de Oostkust van Sumatra reeds jaren lang bestaat om een deel der benoedigde koelies te vervangen door geïmmigreerde, vrije arbeiders. Een oplossing voor de kolonisatie van Javanen is echter nog niet gevonden. Wordt in de Vorstenlanden een stelsel aangetroffen, waarbij de opgezette der onderneming een sawah ontvangt ter bewerking voor eigen vruchtgebruik, waartegenover hij op de onderneming een evengroot stuk moet onderhouden en verzorgen, ter Oostkust is een dergelijke regeling niet mogelijk, omdat daar de tijd van de verzorging der padivelden gedeeltelijk samenvalt met den tijd, waarin voor de onderneming gewerkt moet worden. Buitendien is het aantal voor kolonisten beschikbare padivelden niet groot genoeg, zoodat men spoedig voor het geval zou komen te staan, dat een deel der kolonisten wel en een ander deel niet in het bezit zouden zijn van een padiveld.

Volgens het rapport door het Planters-Comité opgemaakt, is de beste ervaring opgedaan met een stelsel, waarbij men een keuze doet uit de goede contractarbeiders, wier contract dan ten overstaan van den inspecteur van den arbeid ontbonden wordt. Men kreeg dan een kolonist, aan geregelden arbeid gewend en die het werk verstaat.

Het verslag vermoedt, dat dit de methode der toekomst zal worden. De uit Java geïmmigreerde koelies immers behooren niet bepaald tot het beste deel der Inl. bevolking van Java, zoodat er selectie moet plaats hebben en deze kan het best geschieden, als men den aanstaanden kolonist eerst eenigen tijd aan het werk gezien heeft.

Daar de kolonist in ervaring en bekwaamheid ge-

lijkstaat met den contractkoelie, die opnieuw een verbintenis aangegaan heeft, ontvangt hij ook hetzelfde loon als deze, terwijl hij bovendien de opbrengst geniet van hetgeen zijn huiserf oplevert aan ketella, katjang, obi kajoe, pisang, mais, klappers, enz.

In het rapport wordt aanbevolen op de woonerven meerjarige gewassen (vruchtboomen) te doen planten, daar deze evenveel opbrengen als de éénjarige gewassen en den kolonist méér tijd overlaten om op de onderneming te werken.

Daar niet allen kolonisten het kolonie-leven bijbevalen, heeft men hoop, dat de volwassen zoons der kolonisten evenals de vader op de onderneming zullen werken.

De huisvesting op de kolonie kan de vergelijking met de woningen der Javanen op Java schitterend doorstaan, daar het koloniehuis in den regel heeft „een woonvertrek, een slaapvertrek, een kleine vóórwarande en een kookgelegenheid."

De aanleg der kolonies dient echter te veranderen, daar men de huizen veelal op lange rijen langs de wegen bouwt en dat niet de manier is, waarop een Javaan het liefst woont. Ook ontbreekt het gewenschte dorpsverband, daar de mandoer, die tevens toezicht in 't dorp uitoefent, te weinig dorpsvoofd en vertrouwensman is. Toezicht van den administrateur blijft ook noodig, daar er tegen gewaakt moet worden, dat de kolonist, die als contract-arbeider aan arbeidzaamheid, orde en regelmaat gewend was, terugvalt in het trage, luie leven van de Javaansche dessa.

Hoewel de Javanen-kolonisatie verschillende moeilijkheden heeft te overwinnen, zegt het rapport, dat ze vermoedelijk een toekomst heeft. „Op 't oogenblik nu is het nog onmogelijk een oordeel uit te spreken over de vraag, of 't zal gelukken, het nageslacht der kolonisten als gezeten arbeiders aan de ondernemingen te binden."

Bij het groote aantal (60.000) koelies, dat in de toekomst zal noodig blijken, is 't van het hoogste belang, dat de emigratie van Javanen naar Sumatra niet door gouvernementen-ambtenaren tegengewerkt wordt. Vooral de vrije emigratie behoort de volle aandacht der Regeering te hebben.

Suriname.

Onze kopij voor het vorige nummer — waarin wij zeiden dat er geen mail uit Suriname was aangekomen — kon nauwelijks de drukkerij hebben bereikt, of een zondvloed van pakken kranten uit Suriname ontlastte zich in de brievenbus, die dat alles niet kon bevatten. Pakken van zeer verschillende datums van verzending, waarin helaas menig nummer ontbrak, hoewel ze door den censor niet geopend schijnen.

Tot ons genoegzaam ontvingen we weer een heele bezending „Op den Uitkijk", jammer genoeg met vele hiaten, d.w.z. ontbrekende nummers. Oud-Surinamers, die met de eigenaardige Surinaamsche maatschappij willen medeleven, kunnen niet beter doen dan een abonnement op dat weekblad te nemen en daarin de luchtige, geestige, dikwijls zeer ernstige „brieven van de week" te lezen. Zij zullen ook met groote belangstelling daarin kennis nemen van de artikelen van Spectator, die getuigen van de buitengewone geschiedkundige kennis van den schrijver. Niet alleen als oorlogs-literatuur verdienen ze de aandacht, ze hebben ook blijvende waarde en de schrijver zou o.i. goed doen ze in boekvorm uit te geven.

* * *

Een overzicht te geven van den inhoud van al de ontvangen bladen is natuurlijk niet mogelijk. Beschouwingen over het voedingsvraagstuk vullen heel wat kolommen, tout comme chez nous. Een oogenblik heeft het met den meelvoorraad gespannen, maar de laatste berichten dienaangaande luiden gunstiger.

Wat betreft andere voedingsmiddelen, die gewoonlijk van buiten aangevoerd worden, is de kolonie ge-

Kleermakerij UNICUM

Anna Paulownastraat 30a - DEN HAAG. - Tel. 4947

CHEMISCH REINIGEN
REPAREREEN
KEEREN

VERMAKEN
MODERNISEEREN
OPNIEUW VOEREN
OPPERSEN

OPZETTEN van zijden revers
STOPPAGE (onzichtbaar stoppen)
van Dames en Heerenkleding.

Bijz. geschoole Uniformwerkers, te kl. D. en H. Coupeurs

UNICUM bepaald den prijs vooruit.

Alle werkzaamheden geschieden bij ons op eigen atelier.

CONSERVEN - TIELEMAN & DROS

LEIDEN - HOLLAND.

Blikgroenten

Visch, Vleeschwaren

Soepen, Pickles, Jams

Leveranciers aan het Departement van Koloniën, Oorlog, Marine en aan de voornaamste Stoomvaartlijnen.

UITRUSTINGEN voor INDIE.

Geheel compleet

CIVIEL EN MILITAIR

GEBR. VLES

Breestraat 177 LEIDEN.

Tel. Int. 393.

Kunst onder een ieders bereik.

2100 Reproducties van Oude en Moderne Meesters uit alle Musea van Europa.

Prijs 60 cent per stuk.

Gratis ter inzage.

Katalogus met alle afbeeldingen à f l. - p. s. pl. porto.

Kunsthandel ..... **H. BOS** 2e Swelincstr. 99

..... DEN HAAG ..... Teloon H. 8757

Hotel Pension INSULINDE

BANKAPLEIN 2

Tel. Interc. HAAG 1486

Direct gelegen bij de Scheveningsche Ioschjes.

J. v. MOORSEL

Schoolstraat 27 - Den Haag - Tel. 201

EERSTE HUIS

in: Stoffen, Mouselines en Witte Goederen. :: Stalen op aanvraag.

NAAMLooZE VENNOOTSCHAP

Joaillerie Artistique.

Fabriek en Magazijn van Bijou en Zilverwerk.

NOORDEINDE 21. TEL. INTERC. 8902

DEN HAAG

Jeder Bijou uit ons magazijn afkomstig is een artistique geheel en geeft den drager voldoening.

Ontwerpen van bijoux en zilverwerk worden gaarne verstrekt.

Vakkundige bedening.

Zichtzendingen staan ten dienste.

THE BERLITZSCHOOL OF LANGUAGES

WELBEKEND - BU ALLEN DIE MET VERLUF IN NEDERLAND VERTOEVEN

DEGELUK ONDERWIS IN

DUITSCH, ENGELSCH, FRANSCH, SPAANSCH, ITALIAANSCH

LET OP HET JUISTE ADRES DER ORIGINEELE BERLITZSCHOOL

OVER DE WAALSCHE KERK

58° NOORDEINDE NIET BOVEN KRUL TEL: 2234

helpen door den nabuur, Britsch Guiana. „Suriname” van 9 October schrijft daaromtrent:

„Door bereidwilligheid van de meeste kooplieden en autoriteiten te Georgetown, w.o. in de eerste plaats Z.Ex. de Gouverneur van Br. Guyana, mocht het den heer Curell gelukken een groote hoeveelheid spek, aardappelen, thee, korenmeel, $\frac{1}{4}$ en $\frac{1}{2}$ vaten vleesch, bakeljaauw, boter en sardines op te koopen en naar hier te vervoeren.”

Wat de kolonie zelf voor hare voeding gedaan heeft moge blijken uit een lezing, door den heer Beck op 4 October te Paramaribo gehouden. Uit het overzicht in „Suriname” van 12 October, nemen wij daarvan het volgende over:

„Als er eens in de geschiedenis van Suriname zal gezegd worden dat het getoond heeft inderdaad een rijk land te zijn, dan zal het zeker van het tijdperk van de laatste drie jaren gezegd mogen worden.

Reeds sedert 8 maanden is er geen boot van Holland meer gekomen en slechts geringe hoeveelheden van enkele artikelen hebben ons uit Holland langs anderen weg bereikt. En reeds 2 maanden is het geleden sedert de laatste boot ons iets uit Amerika bracht. En toch hebben wij nog geen gebrek geleden.

Drie jaar geleden zou men zich zoo iets niet hebben kunnen indenken. Spreker gaat na hoe deze verandering ten goede mogelijk geweest is en toont dan aan hoe de productie van inlandsche gewassen belangrijk is toegenomen. In de eerste plaats het artikel rijst. Voerden wij voor weinige jaren nog 60.000 balen is, nu zijn wij gelukkig zoo ver, dat deze hoeveelheid nagenoeg hier geheel geproduceerd kan worden. En waarschijnlijk is het, dat het niet te lang zal duren of wij zullen meer produceeren dan wij voor de consumptie behoeven. Aardappelen werden door inlandsche aardvruchten vervangen. Zoo ook graan en peulvruchten door inlandsche gewassen.

Bijzonder opmerkelijk noemt spreker het dat wij in de drie jaren zulk een flinken stap zijn vooruit gekomen zonder dat dwangmaatregelen noodig waren en dat met de in de kolonie aanwezig zijnde krachten. En men zou zelfs kunnen zeggen, dat dit alles bereikt is zonder bijzondere krachtsinspanning.

De hooge prijzen, die nu voor de producten betaald worden, acht spreker de voornaamste drijfveer, die de landbouwers heeft aangemoedigd weer te planten en anderen, die in andere bedrijven geen behoorlijk bestaan konden vinden, naar den landbouw te trekken.”

Als aanvulling van het bovenstaande, volge hier het slot van een mededeeling van de voedingsmiddelen-commissie:

„Rekening houdende met de nieuwe terreinen, die dit en het volgende jaar voor rijst in cultuur zullen worden gebracht, is het duidelijk, dat de kolonie — buitengewone omstandigheden voorbehouden — na 1 October 1918 voor de rijstvoorziening op eigen wieken kan drijven. Loopt het met het weer niet tegen en spannen de plantages zich er flink voor, zooals verscheidene reeds het laatste jaar hebben gedaan, dan is het zeer wel mogelijk dat we in 1917—1918 evenveel produceeren als verbruiken.

Rijst moeten we ook hebben om zoo noodig brood te vervangen en daarom moeten alle krachten worden ingespannen om daarvoor in aanmerking komende terreinen in December-Januari beplant te krijgen.”

* * *

Aan de, ongeveer tegelijkertijd, van den gouverneur van Suriname ontvangen en op 5 Juli en 24 October j.l. gedagteekende mailverslagen — van de daartusschen ontvangen mailverslagen is reeds een overzicht gegeven — wordt het volgende ontleend:

De weersgesteldheid bleef ongewoon van 22 September tot in de 2de helft van October. De regens bleven geregeld aanhouden en het kwam in dit tijdvak niet voor, dat het een geheele week droog was, terwijl het in dien tijd gewoonlijk zeer droog is.

In de maand Juli 1917 heeft de landbouwassistent een onderzoek ingesteld naar het visscherijbedrijf, achtereenvolgens in de Warappa- en Matappiakreeken, en in de Mot- en Oranjekreeken. Het doel van het onderzoek was hoofdzakelijk om, in verband met de vischvoorziening van Paramaribo, na te gaan of het mogelijk zou zijn visch in levenden staat naar Paramaribo te vervoeren. Slechts voor de Warappa- en Matappica-kreeken bleek het plan wel uitvoerbaar; zooals later ook aangetoond werd door in de maand Augustus genomen proeven met dergelijk vischvervoer.

Op plantage Kleinhoop, aan de Cottica, wordt vanwege het landbouwdepartement een proefveld aangelegd voor malachravezel, waardoor het mogelijk zal zijn alle gegevens omtrent de waarde van die vezelplant te verzamelen.

In de maand September 1917 hebben de directeur van den landbouw en de landbouwassistent op de verlaten plantage Lydenshoop in de Matappica-kreek een onderzoek ingesteld naar de geschiktheid van den grond voor den aanleg van een proefveld voor de Surinaamsche Sea Island katoen. In die kreek waren in vroegeren tijd vele katoenplantages.

Het onderzoek leidde tot het besluit om daar een proefveld van 15 akkers aan te leggen.

* * *

„De West” van 2 October schrijft: Volgens de „Canada West India Magazine” heeft een zekere William W. Coe Jo te Boston ontdekt, dat uit bacoven allerlei kleurstoffen te bereiden zijn, beter en goedkoper dan de gewone kleurstoffen. De uitvinder heeft reeds in verschillende landen patent op zijn uitvinding genomen.

* * *

„Suriname” van 6 November maakt weer melding van twee artikelen van den onvermoeiden heer J. B. Percival te Paramaribo:

Het eerste, opgenomen in het October-nummer van „La Hacienda”, een Spaansch tijdschrift, verschijnende te Buffalo (N. Y.), handelt over de suikerindustrie in Suriname en geeft kiekjes van de suikerplantage Marienburg.

Het tweede vond plaatsing in het Fransche tijdschrift „Le Caoutchouc et la Gutta Percha” (Parijs) September 1917 en deelt de bijzonderheden mede van de rubber en de balata in Fransch- en Hollandsch Guyana.

Jammer, dat de periodieken, waarin de heer Percival zijn pennevruchten plaatst, hier dikwijls zeer moeilijk te raadplegen zijn.

* * *

Behalve de nieuwsbladen ontvingen wij uit Suriname nog het derde jaarverslag van de kamers van arbeid en van koophandel en fabrieken aldaar.

Van dit zeer belangrijke geschrift — „De economische toestand van Suriname op 31 December 1916” — waarop wij hopen terug te komen, willen wij thans niet anders zeggen, dan dat wij het, vóór de aanstaande behandeling van de Surinaamsche begroting, in handen zouden wenschen te zien van alle leden van de Tweede en Eerste Kamer.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Een rumoerige vergadering. Te Ambon werd in het bioscoop-gebouw een groote volksvergadering belegd door de heeren Soselisa en Rugebrecht, van Batavia overgekomen, naar aanleiding van de weigering van den Gouverneur-Generaal om de z.g. „Ambonsche Deputatie” te ontvangen. Deze bijeenkomst had een rumoerig verloop, niettegenstaande de aanwezigheid van den assistent-resident. Twee aanhangers van de deputatie werden door de politie verwijderd en den leider door den Resident het zwijgen opgelegd. Deze leider verliet onder groot rumoer met een aanzienlijk gedeelte van aanhangers, de vergadering. (Bintang Soerabaja).

Drang naar Landbouw-Onderwijs. In de Hindia Moeda wordt krachtig aangedrongen op de plaatsing van een landbouw-leeraar in de residentie Lampongsche districten. De schrijver erkent het vele goede dat reeds door de Regeering in het belang van het gewest is verricht en verklaart, dat de landbouwers het zéer op prijs zouden stellen, indien zij voorzichtig zouden kunnen worden door een deskundige.

Een waardeering. Uit Pemalang wordt aan hetzelfde blad bericht, dat naar aanleiding van het besluit van de overplaatsing van den Inlandschen arts, M. Boentar Man, van Pamalang naar Banka, telegraphische verzoeken, zoowel van de Europeanen als van Chineesche en Inlandsche zijden, zijn ingediend, teneinde dezen arts, die vroeger reeds bij den pestbestrijdingsdienst in Kediri de Oranje Nassau-orde verwierf, voor het distrikt Pemalang te behouden.

Inlandsch Handwerk. De Kaoem Moeda maakt er melding van, dat de Soendaneezen op het gebied van kunstnijverheid meer en meer vorderingen maken. De N.V. Buitenzorgsche Boek- en Kantoorhandel heeft een schrijfmapp afgeleverd, in de ateliers geheel door Inlanders vervaardigd. Daarvan wordt getuigd, dat het een keurig stuk werk is, temeer te waardeeren, waar de zaak pas een jaar

KEIZERSHOF

DEN HAAG, Spuistraat hoek Veenestraat.

STOFFEN, ZIJDE, FLUWEL,
FLANEL en KATOEN.

NIEUWENDIJK 194—196 AMSTERDAM.

Mantels, Mantelcostumes, Costumerokken.

Dames OVERHEMDEN, in gestreept en effen
van af . . . . . f 2.95 tot f 6.75
Waschechte zijden BLOUSES, gemoest . . . f 5.90
COSTUMEROKKEN, prima coupe . . . . f 12.50

Zuid-Hollandsche Brood en Beschuifabriek

WALDORPSTRAAT 16—22

's-GRAVENHAGE

TELEF. 1163

Beveelt zich bij Uwe

Leden aan.

Behalve GOED BROOD

wordt U een dividend

van 5 %o gewaarborgd.

Hotel de Oude Doelen

In het groote Restaurant Maaltijden volgens de Kaart en tegen vaste prijzen:

Lunch . . . . . f 3.- per couvert

Diner Concert . . . f 5.- idem.

Souper Concert . f 3.- idem.

„THÉ CONCERT”

Thé Complet . . . . . f 1.25 p. p.

DE DIRECTIE.

A. VAN DER PUTTEN,

Veenestraat 8-10 - DEN HAAG - Tel. 5330

Specialiteit: Damesblouses - Rokken

Zijden Stoffen. Garneer-artikelen.

Sigaren Ex- en Import-Maatschappij

voorh. L. LANGE.

Leverancier van Z.K.H. PRINS HENDRIK DER NEDERLANDEN
HERTOG VAN MECKLENBURG, ENZ.

Lange Voorhout 86. 's-Gravenhage.

Speciale verpakking voor de Tropen.

HOOGFIJNE LICHTÉ BREMER SIGAREN .....

..... GEIMPORTEERDE HAVANA SIGAREN

bestaat en dus in zeer korten tijd de talloze moeilijkheden, aan de opleiding van het Inlandsche werkvolk verbonden, overwonnen blijken te zijn. Wat men anders op het gebied van bonbondoozen, schrijfmappen, luxedozen voor postpapier, poëzie albums, portretlijsten, enz. uit Europa moet bestellen, wordt nu door den Buitenzorgschen Boek- en Kantoorhandel geleverd.

De Solosche Troonopvolger. In de Vorstenlanden — alszoo de *Bintang Soerabaja* — ziet men het opvallend verschijnsel, dat in het ééne zelfbesturende landschap (Djokdjakarta) de Kroonprins in den laatsten tijd hoe langer hoe meer aandeel krijgt in de behandeling en afdoening van bestuurszaken, doch dat er in het andere (Soerakarta) nog niet eens een Kroonprins benoemd is. De reden hiervan laat zich moeilijk gissen. De beide Ratoes zijn tot heden kinderloos gebleven, doch uit de *garwo's ampean* (bijvrouw) heeft de Vorst verscheidene zoons. Dat dezen op grond van die in het oog der Westelingen onwettige geboorte, niet troonswaardig zouden zijn, is niet aan te nemen, afgaande op meerdere voorbeelden, dat regeerende *Pakoe Boewono's* uit *garwo ampean* zijn geboren. Gedurende het bestaan van de dynastie *Pakoe Boewono* was ten aanzien van de troonopvolging nog nimmer zo'n pijnlijke onzekerheid als tegenwoordig, waardoor bijv. des Soesoehoenans broeder, de pas uit Nederland teruggekeerde *Pangeran Koesoemadiningrat*, een der leden van de deputatie „Indië Weerbaar”, nog niet de hoop behoeft te laten varen. Waren niet eenmaal — zoo vraagt de schrijver — *Pakoe Boewono V, VI, VII en VIII* gebroeders? Vroeger was men voortvarender in het aanwijzen van een troonopvolger. Toen de vierde broeder, *Pakoe Boewono VIII*, Soenan werd (17 Mei 1858) benoemde men op denzelfden dag *Praboewidjojo*, zoon van den op Ambon geïnterneerden *Pakoe Boewono VI* (Saperdon) tot kroonprins. De Regeering gaf *Pakoe Boewono VIII* derhalve te verstaan, dat zijn progenituur de hoop op de opvolging had op te geven, ten voordeele van *Praboewidjojo*, den lateren *Pakoe Boewono IX*, dien men niet wilde laten boeten voor hetgeen zijn vader had misdreven.

Volksraad-vergadering. Te Poerworedjo — zoo vermeldt de *Sinar Djawa* — werd in de Inl. Sociëteit de z.g. „Volksraad-vergadering” gehouden, waarin de heer *Soetopo*, hoofdbestuurder van *Boedi-Oetomo* en candidaat voor den Volksraad, als spreker optrad. Van *Boedi-Oetomo* waren de afdelingen Poerworedjo, Keboemen, Tjilatjap en Karangangar vertegenwoordigd, verder van de *Sarikat Islam* de afdelingen Poerworedjo, Keboemen, Gombong en Koetoardjo en van de P. G. H. B. (inl. onderwijzers genootschap) de afdelingen Poerworedjo, Koetoardjo en Keboemen. Ruim honderd belangstellenden woonde de vergadering bij. Spreker begon met de mededeeling, dat deze bijeenkomst gehouden werd naar aanleiding van een rondschriften van het hoofdbestuur van *Boedi-Oetomo* om belangstelling te wekken voor de nieuwe instelling en de verdiensten der candidaten, door *Boedi-Oetomo* voorgesteld, op te sommen. Daarna hield de heer *Soetopo* zijn voordracht over den volksraad, eene instelling, welke z.i. de kiem is van een volksvertegenwoordigend Lichaam in de toekomst. Het tegenwoordig karakter — zeide hij — zal adviseerend zijn en wel met betrekking tot de begroting van N. 1. Spreker gaf ter verduidelijking een vergelijking tusschen een staatsbegroting van de huishoudelijke inkomsten en uitgaven. De Volksraad moet indruk maken door zijn moreel gezag en daarom moeten zoodanige leden gekozen worden, van wie men weet, dat zulk een gezag kan uitgaan. De keuze van *Boedi-Oetomo* heeft zich niet beperkt tot eigen vereenigingsleden, ook uit zustervereenigingen zijn candidaten voorgedragen en drie Europeanen candidaat gesteld. Medegedeeld werd, dat tot president van den volksraad Dr. Koningsberger benoemd is, en verklaard, dat dit z.i. een goede keuze der Regeering is, omdat deze president onpartijdig zal staan tegenover de leden met hunne verschillende partijprogramma's. Wel is de heer Koningsberger nooit politicus geweest, doch spreker acht hem als man van studie zeker in staat zich de geheimen der politiek in een minimum van tijd deelachtig te maken. Wat betreft de benoeming van de negentien leden door den Gouverneur-Generaal, behoeft men zich z.i. niet ongerust te maken omtrent een overwicht van regeeringszijde. Immers onze vooruitziende Gouverneur-Generaal — alzoo de spreker — zal alleen personen kiezen, die durven aansturen op een democratischen regeeringsvorm. De heer *Soetopo* sprak verder de hoop uit, dat meer vergaderingen als deze gehouden mochten worden, om licht te krijgen inzake de actie van het volk,

waardoor de associatie van Oost en West inderdaad kan worden bereikt. Aan het slot werd propaganda gemaakt voor de vereeniging *Boedi Oetomo*, voornamelijk onder de aanwezige leerlingen der hogere kweekschool, omdat vooral van het opkomend geslacht veel ten goede kan uitgaan.

Kromo's Geloofsbelijdenis? In de *Pantjaran Warta* staat een soort van politieke geloofsbelijdenis van *Kromo*, waarin onder veel wartaal het volgende: „En als hij (*Kromo*) met goed gevolg de drie plagen: dansmeiden, jenever en opium, bestreden heeft, zal hij zich toeleggen op de kunst een kolonie te leeren besturen.” „Waarom niet? Maar dan moet *Kromo* niet in de leer gaan bij spionnen van „Welgedoe wel Beg Kydhi Hindoopen la Beton (van Hinloopen Labberton), want die *matjan gadoengan* houdt van komedie-spelen.”

„Een Aanval uit het Duister”. Zoo luidt de titel van een artikel in de *Oetoesan Hindia*, naar aanleiding van een artikel van den heer A. *Mühlenfeld* in het tijdschrift „*De Taak*”, besluitende: „Met schrik werd ik gewaar, dat *Tjpto*, notabene president van de *Locale Sarikat Islam*, geen Islamiet, maar een theosoof of een boedhist is. Hij zal wel spoedig uit de *Sarikat Islam* treden of zijn boedhistisch geloof moeten verzaken.”

WAT DE CHINEES VERTELT.

Chineesch Immigranten. De Chineesche vereenigingen te Soerabaja verzochten, door bemiddeling van den Chineeschen vice-consul, aan den resident van Soerabaja om toepassing van immigratievoorschriften op gelijken voet als voor Europeanen en Amerikanen. Het antwoord van den resident luidde, dat de toepassing der immigratievoorschriften geen verband houdt met de rassen, doch met de klasse, waarin gereisd wordt, zoodat het lastige onderzoek voor dekpasagiers gehandhaafd blijft. (*Pewarta Soerabaja*).

Candidaten voor den Volksraad. Den 7en October zou te Bandung een vergadering worden belegd door de Chineesche leden der gewestelijke en lokale raden van Java en Madoera, ter bespreking van een candidatuurlijst voor de komende verkiezingen van leden van den Volksraad.

De aangekondigde vergadering had in het clubgebouw van de *Siang Boe* te Bandung plaats. Aanwezig waren ongeveer driehonderd personen, onder wie afgevaardigden van geheel Java en Madoera. De Buitenbezittingen waren niet vertegenwoordigd. Verder waren aanwezig de assistent-resident, de controleur en de commissaris van politie. De vergadering werd geopend door den voorzitter van de *Tiong Hwa Hwee Koan*, die voorstelde een der Soerabajasche afgevaardigden tot president der vergadering en tevens van het voorloopig comité te benoemen. Met groote meerderheid van stemmen werd gekozen de heer *Liem Tjoe Hwee*. Achtereenvolgens werden nu de agenda-punten behandeld: het optreden van de politie tegen de Chinezen, het kiesrecht, de volksraad en de oprichting van een Centrale vereeniging. Op voorstel van den president werd afgezien van het aannemen van een motie ten gunste eener verbetering van de rechtspositie der Chinezen, aangezien op het Soerabajasch request op 29 Augustus ingediend naar aanleiding van de kwestie *The Kian Sing-Beijerinck*, de Regeering reeds een gunstige beschikking heeft genomen. Vervolgens sprak de heer *The Kian Sing* een uur lang over het kiesrecht en den Volksraad. In scherpe bewoordingen hekelde hij de wijze, waarop de Chinezen in gewestelijke en gemeenteraden vertegenwoordigd zijn. De Chineesche officieren behartigden, als leden der Raden, geenszins de belangen der Chinezen, vervulden slechts de rol van figuranten. Spreker zocht de oorzaak van dit kwaad in het feit, dat de Chinezen geen kiesrecht bezitten, in verband waarmee althans voor de Chinezen ook de Volksraad niet de minste waarde zou hebben. Hij stelde een motie voor om kiesrecht aan den Landvoogd te vragen, welk voorstel bij acclamatie werd aangenomen. Eindelijk kwam de voorzitter weer aan het woord. Hij betoogde de noodzakelijkheid der oprichting van een centrale vereeniging, waarbij alle Chineesche vereenigingen zich moesten aansluiten, waardoor een éénhoudige en dus krachtige leiding en actie zou worden verkregen. Zoo lang elke vereeniging

CLASIE, CASPERS & Co

Specialiteit in Imitatie Antiek-Meubelen
Complete Woning-Inrichting

PRINSEGRACHT 699 TELEFOON 3739
bij de Leidschestraat
AMSTERDAM.

W. M. WEIJNE
DANS-INSTITUUT.
Koningin Emmakade 133, Telefoon 3348
'S-GRAVENHAGE.
Prospectus op aanvraag gratis verkrijgbaar.

American Hotel - Amsterdam

Hotel en Café-Restaurant le Rang.
Schoonste Ligging - Moderne Inrichting
Electrische Verlichting - Centrale Verwarming
Electrische Personenlift
Omnibus aan 't Station - Matige Prijzen
A. W. VOLMER, Directeur.
Tel. Interc. 4737. Code 5th Edition A. B. C.

Hotel, Café-Restaurant
„KRASNAPOLSKY”
Amsterdam.
Prima Keuken.
Dagelijks Concert.

Eerste's Gravenhaagsche
Nacht Veiligheidsdienst

Met Premievrije Polis tegen inbraak bij Nieuwe Eerste Nederlandsche Oudste Inrichting van dien aard te 's-Gravenhage.
Directie: L. J. L. SCHAS, Oud-Kap. der Gren. C. P. KOENE, Oud-Kapt. d. Infant.

Kantoor: Hooge Nieuwstraat 26. Tel. 3169.

Leden van „De 's-Gravenhaagsche Contracten-Vereeniging” genieten 5 pCt. korting.

GENEALOGISCH BUREAU
HERALDISCH CARL KOFFLER

BELAST ZICH MET HET SAMENSTELLEN VAN GESLAGHTSREGISTERS, BUREN, BRENCEN DER BEHOODICDE WETTELIJKE STUKKEN VOOR ADELSEKKNING, INLIVING DEN HAAG TELEFOON H. 7940

& VERHEFFING HET OPSPOREN VAN FAMILIEWAPENS EN ZEGELS ALS MEDE ALLE WERKZAAMHEDEN OP DAT GEBIED IN DEN UITGEBREIDTEN ZIN

INSTITUUT VOOR MEISJES

EXTERNAAT — BEPERKT INTERNAAT.
Kronenburgersingel 2 en 4, Nijmegen (Holland)
School- en Pensioengeld Internaat f 800.-
Met inbegrip der vacaties . . . f 1000.-
De Directrice: A. J. NELCK.

Verhuizingen en Transporten.
BEHANGERIJ EN STOFFEERDERIJ
Groote, ruime, droge Bergplaatsen ter bewaring van Inboedels.

DE BLOOIS & JENTEN

Kantoor en Remise:
Hoefkade 556—564
hoek van Bassenstraat
'S-GRAVENHAGE - TELEFOON H. 9380

zelfstandig ageerde, werd z.i. een negatief resultaat bereikt. Daarna werden de ontwerp-statuten artikelsgewijs behandeld. Met algemeene stemmen werd besloten tot de oprichting van de centrale en om binnenkort op een nader te bepalen plaats een algemeene vergadering te beleggen tot nadere regeling van deze aangelegenheid. De vergadering verliep ordelijk. In den na-avond vond een groot diner plaats in het schoolgebouw der *Tiong Hwa Hwee Kwan*, aangeboden door deze vereeniging, waaraan 250 personen aanzaten.

Woningvraagstuk te Buitenzorg. De *Perniagan* maakt melding van een lezing, gehouden door den Directeur van gemeentewerken, den heer Blitterwijk, voor een 50-tal belangstellenden, grotendeels leden der *Evolutionsaire Kiesvereniging*. Aan de hand van een interessante serie lichtbeelden, hield hij een voordracht over het woningvraagstuk in Buitenzorg. Spreker voerde zijn publiek rond door verschillende kampongs en liet daarbij het licht vallen op de meer dan treurige toestanden, die daar heerschten, er op wijzende, hoe daar gehuisveste Inlanders, Chineezers en Europeanen tegen schandelijk hooge huren moeten wonen in een allerellendigste omgeving. Ook de woningen voor de meergegoeden bleken bij lange na niet te voldoen aan eischen, welke aan huizen van die huurwaarde zouden kunnen worden gesteld. Maar die huurwaarde is ook geen goede basis meer, waar de huizenmoed geleid heeft en nog leidt tot een steeds meer opdrijven van de huren. Wat op het gebied van woningverbetering tot stand was te brengen, deed spreker goed uitkomen door het gezelschap rond te brengen door Engelse, Deutsche en Nederlandsche stadswijken, waar van wege de gemeente of bouwverenigingen tot huizenbouw was overgegaan. Hierna kwam hij weer terug op Buitenzorg en ontwikkelde voor zijn gehoor een door hem opgemaakt plan voor den bouw van een dertigtal woningen op een terrein, gelegen in een bepaalde buurt, waarvan de huurprijzen liepen van f 20 tot f 60, waarmede een begin zou worden gemaakt met woningverbetering en watervoorziening.

De Djawa-dipa-beweging. De heer W. J. J. Veltman — alzo de *Warna Warta* — de nieuw benoemde assistent-resident van Tegal, heeft in de *Kaboepaten*, bij gelegenheid van een conferentie met de Inlandsche Hoofden, als zijn wensch te kennen gegeven, dat steeds eendracht en samenwerking zal worden betracht en dat de Inlandsche ambtenaren noch door manieren, noch door het bezigen of dulden van onwellevende taal, aanstoot zullen geven. M.a.w. de heer Veltman verlangt dus, dat het Kromo en de plichtplegingen, die daarbij behooren in eere blijven. Wat antwoordt *Tjokro Soedarmo* hierop? En *Mas Soegeng*? *Mas Soegeng*, de hoofdkassier bij den pandhuisdienst te Depok (Semarang) die weggestuurd is, alleen, omdat hij als goed adept van den befaamden philoloog en staatkundige *Tjokro Soedarmo* zijn controleur in het Maleisch geantwoord heeft? Had hij, waar de controleur *Ngoko* sprak, zich moeten bedienen van het Kromo en daarmee erkennen als vooruitstrevend en intellectueel Javaan de mindere van den controleur te zijn? Zeide niet de meester *Soedarmo* zelf: „Ik bezig graag Kromo, als men mij in deze taal toespreekt. Wie *Ngoko* tot mij spreekt, antwoord ik in het *Ngoko*, al was het de regent, al was het de Landvoogd zelf.” De *Oetoesan Hindia* zegt in de woorden van den heer Veltman niets te vinden, waaruit blijken zou, dat deze bestuursambtenaar een tegenstander is van de *Djawa-dipa-beweging* (tegen het hurken). Blijkbaar is den schrijver van het artikel in de *Warna Warta* deze beweging niet sympathiek. „Hij had” — zegt de *Oetoesan Hindia* — verder moeten aantoonen, dat de voorstanders van de *Djawa-dipa* beweging geene onwellevendheid beoogen. Deze beweging beperkt zich tot de Javaansche sprekenden. Waarom willen niet-Javanen nu het Kromo gehandhaafd hebben? Uit liefde tot den Javaan? Of willen zij de standen-*boso* behouden, omdat het *Ngoko* den Javaan iets ferns en zelfbewusts geeft? „Driehonderd jaren lang zijn wij als vee behandeld, zijn wij getrupt, gemolken en geslacht. Nu eerst komt het bewustzijn, dat wij ook menschen zijn en beschaving hebben. Wie geen Javaan is, deed goed zich niet met de *Djawa-dipa* beweging in te laten.”

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

Bij den jaarovergang.

„t Alles overheerschende gebeuren is de opening der vredesonderhandelingen. In de door Rusland aangeboden grondslagen komt als laatste punt voor: „koloniale vraagstukken worden met inachtneming van de in de punten 1—4 geformuleerde beginselen opgelost”. Van de centrale mogendheden had eigenlijk alleen Duitschland koloniën, en daar dit rijk ze alle kwijt is geraakt, kan 't niet beter vragen dan ze alle terug te krijgen. 't Heeft zich dan ook gehaast hiervoor instemming met de Russische voorwaarden uit te spreken, en 't voegde hieraan toe, dat 't die teruggave als een bepaald eisch beschouwt, waarvan onder geen omstandigheden kon worden afgezien. De entente en haar bondgenooten weten ten dien opzichte dus waaraan zij zich te houden hebben als zij zullen ingaan op den aandrang, die overigens zoowel uit de Russische als uit der centralen verklaring schijnt te spreken, om tot een algemeen vredesoverleg te komen. Maar hoe

staat Turkije tegenover de koloniale paragraaf? Wat andere landen als hun protectoraat of kolonie beschouwen, beschouwt Turkije als een stuk van zijn land. Wij hebben hierop reeds meer gewezen, en de door ons toen geopperde moeilijkheid teekent zich dadelijk bij de eerste korte aanstipping voor de vredesberaadslagingen. Arabië, Mesopotamië, Egypte, Tripolis, 't zijn al te gaar Turksche provinciën, maar volgens de daar tegenoverstaande zienswijze zijn 't Britsche en Italiaansche overzeesche gewesten geworden en waren zij dit deels reeds vóór den oorlog. Vindt men voor dergelijke koloniale aangelegenheden in de 4 eerste punten der Russ. grondbeginselen een voldoende houvast?

Geen gewelddadige inlijving van gebied, dat in den loop van den oorlog bezet is, lezen wij. De troepen, die deze gebieden bezet houden, worden zoo snel mogelijk teruggetrokken, heet 't verder. Als Armenië door de Britsche troepen verlaten wordt, behoeft Turkije 't niet gewelddadig te bezetten om die wederbezetting toch als een ramp voor de bevolking te kunnen beschouwen. Welke troepen moeten uit Arabië teruggaan? De troepen van den koning van de Hedschas, die er thuis behooren maar tegen Turkije vechten? Hoe in Egypte, met zijn 2 khedives? Wie heeft Tripolis tijdens den oorlog bezet? Turkije of Italië? En dan is inlijving ook niet veroordeeld, mits niet gewelddadig. Er blijft dus ruimte voor inlijving in onderling overleg, hiertegen zou inderdaad ook niet veel zijn in te brengen, als een volgende beginsel niet luidde:

„Aan nationale groepen, die vóór den oorlog niet politiek zelfstandig waren, wordt de mogelijkheid geschonken om de vraag, of zij tot den eenen of tot den anderen staat willen behooren, uit te maken bij volkstemming”. Reeds heeft Oekraïne den eisch gesteld om hieraan de vraag toe te voegen of zij een zelfstandigen staat willen uitmaken. Bij de Europeesche toestanden is de verwezenlijking van deze formule al geenszins gemakkelijk en zij heeft dan ook geen instemming bij de centralen verworven. Maar hoe zal men haar voor de koloniën toepassen? Als aan dit punt althans in ernst beteekenis moet worden gehecht, dan moeten, om bij dezelfde volkeren te blijven, Armeniërs, Egyptenaren, Arabieren, Tripolitanen aan 't stemmen gaan. Maar ook zelfs daar, waar de Europ. mogendheden in onderling overleg tot een niet gewelddadige inlijving van gebied moeten besluiten, zou aan de nationale groepen toch nog gelegenheid tot een referendum gegeven moeten worden. Hoe stelt men zich voor dit tot zijn recht te laten komen „voor de gansche bevolking”? En als de negers van, laat ons zeggen, Duitsch Oost Afrika met de helft plus één mochten hebben gestemd voor Groot-Brittannië, is de bedoelde berusting ter vredeverzekering hierdoor dan te verwachten, in de kolonie zelf en in de koloniale politiek, die daardoor dadelijk weer uit 't gezocht evenwicht zou geraken?

Heeft dit punt ook betrekking op nationale groepen in niet ingelijfde gebieden? Dan zou 't zelfs de nationale groepen in Britsch Indië, in China, in Rusland bedoelen, wier verhouding tot den staat waarin zij leven geen kwestie van internationale afdoening is, maar een van binnenlandsch beleid. Bovendien wat is een nationale groep?

Van hoe groote beteekenis wij de ingezette vredesonderhandelingen ook achten, er zal nog veel geven en nemen noodig zijn om de grondbeginselen voor de koloniën, waarmede de Russ. regering van 't oogmerk zoo gauw te berde is gekomen, om te zetten in praktisch bruikbare grondslagen voor een reëlen vrede. Toen de centralen op nadere verduidelijking van de bedoeling van de koloniale paragraaf vroegen, zat de Russ. regering dan ook aanstonds aan den grond en wist zij geen ander middel dan de vraag, in hoever de sub 1—4 geformuleerde beginselen ook voor de koloniën toepasselijk „commissieaal” te maken; ook zij heeft bij haar eerste politiek optreden dezen kapstok te hulp moeten roepen.

De eisch, die de centralen van meet af aan tegenover de Russ voorstellen hebben gesteld, dat alle thans aan den oorlog deelnemende mogendheden binnen een redelijken termijn, zonder onderscheid en zonder voorbehoud, zich moeten uitspreken voor dezelfde bindende voorwaarden, vermindert de kans op 't spoedig vinden van een aanneembaren vredesgrondslag nog in hooge mate.

Intusschen, 't overleg is begonnen; al kan men er voorsnog niet veel van verwachten, de eerste stap tot den vrede is toch vóór 't heengaan van 1917 gedaan. Aan 1918 om 't tot den beslissenden stap te brengen; moge deze spoediger worden gedaan dan wij 't nu nog verwachten durven.

Instituut „VAN WIJNGAARDEN”,
Neutrale School voor M.U.L.O Jongens en Meisjes.
2de Schuijststraat 332 (Duinoord), Den Haag.

Afd. A (6 leerjaren) opleid. H.B.S., Lyceum en Gymnasium
Afd. B (3 leerjaren voor leerlingen boven 12 jaar). Opleiding voor verschillende examens.
Schoolgeld f 60.— tot f 100.— per jaar.
Kleine klassen, ruime lokalen, Centr. verwarming, Electr. verlichting.

Koop NU een „BINTANG” RIJWIEL.
In het voorjaar zullen zij duurder zijn dan nu.....

Rijwielmagazijn „BINTANG”,
Newtonplein 152 's-Gravenhage
Telefoon H 2357.

G. J. R. VAN DER GAAG & ZOON
GROENMARKT 27
TELEPHOON No. 2512

□ □ DROGERIEN :: :: CHEMICALIËN □ □
□ DEPOT DER MEEST BEKENDE BINNEN- □
□ EN BUITENLANDSCHE SPÉCIALITÉS □ □

Hotel Paulez,

Korte Voorhout :: Den Haag.

Vanaf 1 December en vervolgens iederen namiddag van 3.30 tot 5.30 uur

Afternoon-Tea-Concert.

DE DIRECTIE.

VAN RIJN & SCHILPEROORD
Meubelfabrikanten.
Anna van Buerenstraat 157 - Tel. H. 679
'S-GRAVENHAGE.

Des gewenscht worden alle soorten Meubelen naar teekening vervaardigd.

M. VISSER,
voorh. A. J. ROEBARD.
Spuistraat 69 - DEN HAAG - Telefoon 5470.

Fabriek en Magazijn van Gouden-, Zilveren en Diamantwerken
REPARATIE-INRICHTING.

**Gas-, Waterleiding- en Electriciteits-
Maatschappij**
voorheen I. SELTEN.
ROTTERDAM, Coolsingel 50, Telefoon Interc. 847.
'S-GRAVENHAGE, Lange Houtstr. 8, Tel. Interc. H 715.

Installateurs van
Gas-, Water- en Electr. leidingen.

**BADEN, GEYSERS EN
SANITAIRE ARTIKELN.**

Steeds voorradig:
PHILIPS GLOEILAMPEN,
in alle lichtsterkten.

Wed. Th. J. VAN ZUTPHEN
MEUBELMAKERIJ en BEHANGERIJ
.....VERHUIZINGEN.....

HAARLEM RIDDERSTRAAT 20
TELEPHOON 1654

Inrichting voor Zenuwzieken en Hulpbehoevenden
KONINGINNEWEG 1 - AMSTERDAM
Telefoon ZUID 828.

OPNAME VOOR TIJDELIJK EN DOORLOPEND
Zuster C. G. SOER,
Gedipl. Verpleegster Ned. Ver. v. Psych. en Neurologie.

**Sluit Uw Molest-, Bagage-, Noodhavenkosten-, Brand- en Inbraakverzekeringen bij
W. LEDEBOER - WIJNSTRAAT 130 - ROTTERDAM.
Billijke Premiën. Gunstige Voorwaarden.**

schatten bevatte dan zilvermijnen. De vruchtbaarheid van den grond, waardoor rijst, suikerriet, tabak, katoen, alle tropische gewassen, er welig groeien, heeft 't land tot een der rijkste streken gemaakt. Maar Fr. heeft hiervan 't voordeel niet getrokken. Toen de zilverkoorts verdwenen was, werd aan Louisiana niet meer aandacht geschonken dan aan de Antillen. Van de kuststreken werd voor Nantes suiker gehaald, maar de binnenlanden bleven vergeten. Dit was overigens ook elders de geest van dien tijd. De inlanders van Florida en van de eilanden kwamen gaarne werken op de Fr. plantages in 't kustgebied, maar aanraking naar binnen in de richting van Canada bestond niet.

In 't laatst van de regeering van Lodewijk XV ging Louisiana geheel voor Frankrijk verloren, doch niet-tegenstaande 't gebied later is opgegaan in de groote Amerikaansche republiek, hebben de bewoners van 't gedeelte waar Fr. koloniseerde veel van 't Fr. cachet behouden.

Dit werd natuurlijk gereleveerd in de feestrede, die de heer Hanotaux den 26en October te Parijs, op 't stadshuis, uitsprak. 't Geheele feest heeft door de samenwerking van Amerikanen en Franschen in den grooten oorlog natuurlijk aan actualiteit veel, ja heel veel gewonnen.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERAATUUR-OVERZICHT.

Oost-Indische cultures.

Van den nieuwen druk van „Dr. K. W. van Gorkom's Oost-Indische cultures opnieuw uitgegeven onder redactie van Dr. H. C. Prinsen Geerlig's" verschenen (bij J. H. de Bussy te Amsterdam) weder eenige afleveringen (20-25, vel 28-45 van deel II).

Men vindt hierin het slot der beschrijving van de thee, door Dr. A. W. Nanninga; cacao en kola worden door Dr. F. W. T. Hunger behandeld, terwijl Dr. J. J. A. Wijs van de oliegewassen den klapper, de aardnoot en de ricinus beschrijft.

Het slachtoffer van een waanzinnige.

De bewaker van het heilige graf te Grissee drong den 19en Sept. l.l. de kaboepten binnen van den regent te Grissee en viel, gewapend met een klewang en een mes, dien regent aan. De oud-regent, Raden Adipati Soerjo Adimngrat, wilde zijn zoon te hulp komen en werd toen op zijn beurt door den krankzinnige aangevallen en levensgevaarlijk verwond. De dader vluchtte in een vertrek en sloot zich daar op; hij deed een poging om den boel binnen, in brand te steken. Men forceerde de deur, de woesteling ging evenwel aan den haal en zocht een schuilplaats in een kamer der bijgebouwen. Ook de deur van dit vertrek werd ingetrapt en de aanrander werd ten slotte met veel moeite overweldigd.

Eenige dagen later is de zwaar verwonde regent aan de bekomen verwondingen overleden en den 27sten September heeft men hem grafwaarts gedragen. Vele notabelen uit de residentie Soerabaja onder wie de resident van Soerabaja, de heer Van Aalst, de gewestelijke Secretaris, de assistent-resident van Lamongan, diens ambtgenoot van Grissee, de regenten van Soerabaja, Lamongan en Modjokerto, zoomede het hoofd der Arabieren van Soerabaja en andere Europeesche en Inlandsche ambtenaren waren bij de begrafenis aanwezig. De ter aarde bestelling had onder groote belangstelling, vooral van de zijde van het Inlandsche publiek op den heiligen doodenakker van Giri plaats.

Het was slechts korten tijd geleden dat de oud-regent van Grissee met pensioen was gegaan. (Ontleend aan No. 41 van „De Reflector", welke tevens de portretten van het slachtoffer en zijn moordenaar bevat).

Veeveelt te Tasikmalaja.

In het jongste Ind. Merc. Nr. wordt aan de hand van de Locomotief o.m. medegedeeld dat het de wensch der bevolking van Tasikmalaja is zich op de veeveelt te gaan toeleggen; er is een „Veefok-vereeniging" opgericht waarvan de regent de ziel is. De vereeniging heeft een goede f 6000.— op de afdeelingbank staan. Dit kapitaal is op aandeeltjes van f 10.— onder de bevolking geplaatst.

Het doel is om nu aan te schaffen een twintigtal flinke koeien en stieren om op die manier een fokkerij te verkrijgen van een goed ras koeien, bestemd voor trekdiens en voor den slacht. Later zal men ook een of meer melkerijen opzetten. De vereeniging heeft verder de beschikking over weidegrond, gelegen ten Z. van Tasikmalaja. Deze grond is ompagard en zal voedsel genoeg kunnen verschaffen aan een vijftigtal dieren.

Dezer dagen vertoefde de adjunct-inspecteur van den veeartsenijkundigen dienst van Bandoeng op Tasikmalaja, om zijn oordeel te kunnen vormen over de plannen van deze fokvereeniging.

In verband met het bovenstaande kan nog worden gemeld dat het de bedoeling van de regeering is om voor Garoet en Tasikmalaja aan te stellen een adjunct-veearts, die Tasik als standplaats zal krijgen. Later zal deze adjunct-veearts vervangen worden door een veearts.

De Taak.

Inhoud van No. 10 (6 Oct. 1917): De koorden der koloniale beurs, door S. K. — Spelen met vuur, door Kobus Knor. — Herinneringsontroering, door Dr. G.

J. Nieuwenhuis. — Indië's verdediging ter zee, door X. — Het overige oosten. — Wat zeggen ons de onlusten der buitenbezittingen, ingezonden door J. D. L. Le Febvre, met een onderschrift van Mr. H. 's Jacob. — Feuilleton: Op de Kentering, door Frans Mijnsen. — Perstribune. — Op den omslag: Het spookhuis, oorspronkelijke novelle door B.

Pandhuisdienst.

Door het Bestuur van de Centrale Kas van het Volkscridietwezen is in zijn jongste vlugschrift eene bespreking gewijd aan den gouvernements-pandhuisdienst naar aanleiding van het jaarverslag van dien dienst over 1916, van de hand van (Dr.) J. H. B(oeke).

De schrijver wijst er op dat in een tijdsverloop van 15 jaren deze dienst zich heeft uitgebreid tot 321 pandhuizen, die in 1916 ruim 36,363,000 panden in beleening namen en daarvoor bijna 48 miljoen gulden als leensom verstrekten.

Door de verhooging der leensommen is het aantal panden van f 1 en daar beneden, dat in 1905 63.2 pCt. van het totaal aantal ingebrachte panden uitmaakte, in 1916 teruggebracht tot 51.66 pCt. De stijging in de percentcijfers van de duurder panden kan echter ook een gevolg zijn van eene verhooging van het wvertaarspeil der bevolking of van het meerder gebruik door de welgesteldere klassen van het pandhuiscrediet.

De exploitatiekosten, waaronder alle uitgaven, dus ook uitgaven voor leiding en inspectie, ambtenaren, voor afschrijving en reservevorming begrepen zijn, daar het bedrijf op commercieele basis is ingericht, bedroegen per pand in 1905..... 14,7 cent, in 1906..... 12,6 cent, in 1915..... 17,6 cent en in 1916..... 17,7 cent.

Nochtans zijn de gemaakte winsten niet onaanzienlijk. Stelt men als werkkapitaal de som van kasgelden en uitstaande leensommen, dan komt men tot een rentepercentage over het werkkapitaal en de brutowinst derhalve:

in 1905 van 38 pCt.
in 1906 van 35,8 „
in 1915 van 46 „
in 1916 van 45 „

Ook al zijn de bedrijfskosten hoog, bedroeg dan ook de winst over het werkkapitaal in 1905 12 pCt.; in 1906, 15,7 pCt.; in 1915, 16 pCt. en in 1916 21,8 pCt. De snelle stijging in de laatste jaren is het gevolg van eene nieuwe werkwijze sinds Januari 1916 toegepast, waardoor een vluggere afdoening van zaken bij het bureau van inbreng en een vermindering van personeel mogelijk werd gemaakt. Nog grotere besparing in de exploitatiekosten zal gemaakt kunnen worden, wanneer aan het gebruik van kasregisters meerdere uitbreiding wordt gegeven, waarmede tot nu toe nog slechts bij enkele pandhuizen een goed geslaagde proef werd genomen.

Daar ook de reserve thans op peil is gebracht (f 6.000.000), is wellicht het tijdstip aangebroken, dat een renteverlaging voor de kleinere panden kan worden ter hand genomen.

Een nieuw politie-organ.

De Locomotief meldt: Op de oprichtersvergadering van den bond van politie-opzieners, te Semarang gehouden, is o.m. voorgesteld, een orgaan uit te geven in den geest als dat van de Broederschap van commissarissen van Politie.

Wij vernemen, dat met November overgegaan zou worden tot de uitgave daarvan. De naam van het periodiek, dat voorloopig maandelijks te Batavia zal verschijnen zal zijn: Orgaan van den Bond van politie-opzieners in N.-I. De commissie van redactie zal bestaan uit de heeren Kelder, IJpma en Bodewitz.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

No. 39 bevat o.m.: De Atjehers (vervolg. — De Gou-

ARNOLD GILISSEN & Co.
Kneuterdijk 16 · Tel. Nrs. 5093 & 7219 · 's-Gravenhage

Belasten zich met:
AAN- EN VERKOOP VAN EFFECTEN
VERZILVEREN VAN COUPONS
SLUITEN VAN PROLONGATIËN
OPENEN REKENING-COURANT
en nemen

GELDEN à DEPOSITO.

Firma EIJKENSLUIJTERS & TROMP
„LLOYD-GEBOUW", PIET HEINPLEIN.
Interc. Telefoon HAAG 1587 en 1588.

AGENTEN Stoomvaart-Maatschappij: Rotterdamsche Lloyd. PASSAGE EN EXPEDITIE naar alle werelddeelen. ZEE- EN MOLESTVERZEKERING. ALGEMEEN ASSURANTIEKANTOOR. HOOFDAGENTSCHAP Haarlemsche Brandverzekering-Mij. AGENTSCHAPPEN: Hollandsch-Geldersche Hypotheekbank, Gorinchem; Maas- en Merwebank, Rotterdam. AGENTEN der firma VAN STRAALLEN, MONSIEUR & ERKELENS, Wijnhandelaren, Rotterdam, Den Haag, Den Helder.

De Nederlandsche Spaarkas

AMSTERDAM, Rokin 95, Bijkantoor te BANDOENG.
Bijkantoor te 'S-GRAVENHAGE, Stephensonstraat 49.
Kapitaalvorming, Uitzelfondsen, Studiebeurzen, Stortingen van f 2.50—f 50.— per maand.

Vraagt gratis prospectus aan: het Hoofdkantoor, de Bijkantoren of den Inspecteur, W. WEIJNE, Dibbetsstraat 83, Den Haag.

AMSTERDAMSCH BANK - Amsterdam

Kapitaal . . . . . f 29.149.600.—
Reservefonds . . . . . = 18.910.000.—
Bijzondere Reserve . . . . . = 2.000.000.—

ALLE BANKZAKEN

Haagsche Levens- en Spaarverzekering Mij

Barentszstraat 2a 's-Gravenhage

VERLEENT CREDIETEN
..... tot elk bedrag .....

Billijke voorwaarden Discrete afdoening.

VOORSCHOTTEN vanaf f 500.—, onder zakelijke of persoonlijke zekerheid, al dan niet met inpandgeving polis levensverzekering .....

N.V. „Voorschotbank de Nederlanden"
Frederikstr. 2 Kapitaal f 1.000.000 's Gravenhage

Geeft 4,5% **Schuldbrieven** uit in stukken van f 1000.—, f 500.— en f 100.—, onder **Trustee-toezicht.**

Maatschappij van Levensverzekering.

Hoofdkantoor:

Jansbuitensingel 5,

ARNHEM.

Geldersche Credietvereeniging
belasten zich met alle bankzaken.

DEPOSITO's.

VEILIGHEIDSKELDER.

Bakkerstraat

Arnhem.

verneur-Generaal te Bandoeng. — Koloniaal-politieke drietermen, door E. L. K. Schmölling (A. Educatie, immigratie, emigratie, B. Unificatie, associatie, organisatie). — De beteekenis van de Bataafsche Petroleum-Maatschappij voor Nederland en zijne Koloniën, door H. Ch. G. J. van der Mandere (vervolg). — Op en langs de Barito. Herinneringen uit een Indisch moerasland, door P. te Wechel (vervolg).

Archief voor de Rubbercultuur in Ned.-Indië.

Uit den inhoud van afl. 4 (Sept. 1917): Voorloopig overzicht van de eigenschappen van rubber van diverse kwaliteiten, door O. de Vries en H. J. Hellendoorn. — Eenige aan de praktijk ontleende cijfers omtrent een invloed van het uitdunnen op de productie van heve-tuinen, door Dr. P. Arens. — Over het verband tusschen soortelijk gewicht en rubbergehalte van de latex, door Dr. O. de Vries. — Eenige opmerkingen over de eigenschappen van de rubber afkomstig van boomen van één groep, door Dr. O. de Vries. — De bruikbaarheid van latexwegers, door Dr. A. A. L. Rutgers en J. G. J. A. Maas. — Phytopathologische aantekeningen, door Dr. A. A. L. Rutgers.

De Indische Mercur.

Inhoud van No. 52. De Searby-shredder en diffusie, door W. H. Th. Harloff. — De schepenverordening en het belang van de scheepvaart voor den economischen toestand van Ned.-Indië, door P. J. Prinsen Geerligts. — Het Thephrosia-kevertje, door P. van der Goot, besproken door Dr. H. M. Quanjier. — De Helopeltis-ploeg bij de thee, door C. J. J. van Kempen. — Overeenkomst van den Staat met de Nederl. Handel-Maatschappij. — De Amerikaansche eischen bij de verpakking van rubber. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zending-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industriëlen middenstand, Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad, Exportblad, Indië, Ois Land, Ned.-Indië Oud en Nieuw.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Uitzending voor den Nederl.-Indischen Staatsdienst.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's lands dienst in Ned.-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

Ambtenaar bij de rechterlijke macht (Doctoren in de rechtswetenschap, die geslaagd zijn in het examen bedoeld bij art. 141, 2de lid, de rHooger-onderwijswet).
Ambtenaar bij den bureaudienst (Doctoren in de rechtswetenschap).

Twee leeraren in de Plant- en Dierkunde.
Een leeraar in de Staatswetenschappen.
Zeven leeraren in de Nederlandsche taal.
Twee leeraren in het Duitsch.
Vier leeraren in het Teekenen.
Zeven leeraren in de Wiskunde.
Een leeraar in het Fransch.
Een leeraar in het Engelsch.
Een leeraar in de Aardrijkskunde.
Drie onderwijzers voor de houtbewerking.
Een onderwijzer voor de ijzerbewerking.
Leeraar in de anatomie aan de Ned.-Indische Artsenschool te Soerabaja.

Gouvernements-arts bij den burgerlijken geneesk. dienst (voor vasten of tijdelijken dienst).

Gouvernementsarts ter bestudeering van het tuberculose-vraagstuk in Indië.

Tijdelijk gouvernementsarts voor de Inspectiebureaus van den B. G. D. te Semarang en Soerabaja.

Tijdelijk gouvernements-arts bij den dienst der pestbestrijding.

(Vrouwelijke artsen kunnen voorshands niet worden uitgezonden).

Technisch bacterioloog bij den burgerlijken geneesk. dienst.

Ciëiel-ingenieur als leeraar bij het middelbaar technisch onderwijs.

Verpleegster bij het Krankzinnigenwezen.

Verpleegster 1ste klasse in de militaire hospitalen.

Ambtenaar voor de behandeling van militiezaken.

Veearts bij den burgerlijken veeartsenijk. dienst.

Adjunct-gouvernements-accountant.

Ingenieur voor de Landsgebouwen (Bouw. ing.)

Tijdelijk ingenieur voor de Landsgebouwen (Bouw. ingenieur).

Bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken: Civiel-ingenieur; tijdelijk ingenieur voor de bevoeiing van gronden op de Buitenbezittingen (civiel-ingenieur); opzichter; tijdelijk bouwkundig opzichter.

Bij den dienst v/h mijnwezen: Ingenieur; Opziener.

Opziener bij den dienst der Ombilijnmijnen.

Adjunct-landmeter bij het kadaster.

Bij den dienst der Staatsspoorwegen: Civiel-ingenieur; Werktuigkundig ingenieur; Ingenieur voor het signaalwezen.

Adspirant-ingenieur bij den dienst van het stoomwezen (jong werktuigkundig ingenieur).

Bij den post-, telegraaf- en telephoondienst: Adspirant-ingenieur; Commies.

Onderwijzer der 3de klasse bij het openbaar Europ. lager onderwijs.

Opzichter bij de bevoeiingswerken ten behoeve van den landbouw.

Bij de Gouvernements-marine: Derde stuurman; Leerling-machinist.

Baas-leerlooier bij het gevangeniswezen.

Ijker ten behoeve van het ijkwezen in Ned.-Indië.

Zij, die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de 9de afd. (Personeele Zaken, burgerlijke dienst) van het Min. van Koloniën.

(Nederl. Staatscourant van 1 Dec. 1917 no. 282).

Veeartsenijkundige dienst in Nederlandsch-Indië.

Voor het Veeartsenijkundig Laboratorium te Buitenzorg worden gevraagd twee assistenten, die in het bezit moeten zijn van het aan 's Rijks Veeartsenijkschool te Utrecht verkregen diploma van veearts.

De aanvangsbezoldiging bedraagt f 350 (driehonderd vijftig gulden) 's maands, met zes driejaarlijksche verhoogingen elk van f 75 (vijf en zeventig gulden) per maand.

Aan de uitzending is verbonden:

a. overtocht voor landsrekening als reiziger der 1ste klasse c.q. ook voor het wettig gezin;

b. eene vergoeding voor uitrustingskosten ten bedrage van f 1500 (een duizend vijfhonderd gulden);

c. eene voorloopige bezoldiging van f 200 (tweehonderd gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheeping tot dien waarop de ambtsbezoldiging ingaat;

d. indien de uit te zenden personen gehuwd zijn, uitkeering van het bedrag van ééne maand aanvangsbezoldiging, als tegemoetkoming in de door hen verschuldigde huwelijksbijdrage aan het Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

De ambtsbezoldiging gaat in Indië in met den eersten der maand, volgende op die waarin de benoeming door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië zal hebben plaats gehad en de betrekking zal zijn aanvaard.

Zij, die voor plaatsing in aanmerking wenschen te komen, behooren zich zoo spoedig mogelijk bij verzoekschrift (dat gericht moet zijn aan de 9de afdeling, Personeele Zaken, burgerlijke dienst) te wenden tot het Departement van Koloniën.

Bij hunne verzoekschriften moeten de gegadigden overleggen:

a. hun diploma;

b. eene beschrijving van hunne opleiding en levensloop.

In het verzoekschrift moet worden vermeld waar en wanneer de gegadigde geboren is, of hij al dan niet gehuwd is en c.q. het aantal zijner kinderen.

(Nederlandsche Staatscourant van 12 December 1917 No. 291).

LEDEN of ABONNÉ's, die het Weekblad niet tijdig ontvangen, en hun, die VERHUIZEN, wordt verzocht hiervan bericht te zenden en het nummer van de adresstrook op te geven aan den Administrateur, Heulstraat 17, Den Haag, Tel. 4519.

Fa. A. & B. SCHMEINK

Spuistraat 256 - AMSTERDAM - Telef. N. 200

Fabriek van Chirurgische Instrumenten.

Operatiemeubilair, Verplegingsartikelen.

Kunstledematen, Bandages, enz.

A. M. CORNELISSEN

Telef. 746 - ARNHEM - Steenstr. 83c

.SANTAIRE INSTALLATIËN.

VERLICHTING

VERWARMING

Aanleg van Gas-, Water- en Electr. Leidingen.

HEILGYMNASIEK EN MASSAGE
Joh. MEBIUS. Scheveningen.
Badhuisweg 67. Telef. S. 1850.

BALANS UITVERKOOP

Koopjes in Kantens, Festons, Lingerie's, Kleedjes, Zakdoeken, Kragens, enz. enz.

M. & J. TOEMAN, Spuistraat 67, Den Haag
Telefoon 2009 H.

Instituut ROELIJN

Theresiastraat 77 - 's-Gravenhage

INTERN EN EXTERN.

Eigenares en Directrice: Mejuffr. J. ROELIJN.

Machineschrijven
Stenografie
Talen
Boekhouden

PROSPECTUS OP AANVRAGE. . . . .
. . . . . GRATIS VERKRIJGBAAR

OLYMPIA THEATER

Directeur
ATHUR DE HAAN

PRINS HENDRIKPLEIN
DEN HAAG - TEL. 9521

Door adverteeren in dit blad moet de aandacht op Uwe Firma of Uwe branche gevestigd worden en blijven. Zij, die veronderstellen dat Reclame iets is, waarop dadelijk bezuinigd kan worden, bewijzen, dat zij de reclame niet van den goeden kant bezien.

WISBRUN & LIFFMANN.
 Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.
 DAMES MODEARTIKELEN.
 ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN.
 ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.
 BALARTIKELEN.

Mode-Academie J. & G. DE GRAAFF,
 's-Gravenhage - Anna Paulownastraat 18a.
Voornaamste Vakschool in het Costuumvak.
 Theoretische en praktische, volledige opleiding van Dames tot Costumière, 1e Coupeuse,
 Directrice en Leerares in het Costuum-, Mantel- en Lingerievak.
 Aanmeldingen bij de Directrice G. DE GRAAFF.

Vereeniging OOST en WEST.
 Afdeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187**, zijn van 10-12 en van 2-4 uur (uitgezonderd Zaterdagmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

- Muziek- en Zanglessen.
- Teeken- en Schilderlessen.
- Lessen in moderne talen.
- Fransche-, Duitse-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.
- Opleiding admittie examen H. B. S. en Gymnasium.
- Handwerklessen.
- Schrijf-, Koper- en Vertaalwerk.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11**.

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West”, die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaattlessen in Indische talen.

- A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
- Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
- S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
- IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
- MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
 door J. H. en H. B.
 Prijs: 1 exemplaar f 0.10. 50 ex. f 2.80.

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 2.20 per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. **Onze Oost II. Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
 door T. J. BEZEMER.
 Prijs: 1 exemplaar 5 cent. 50 ex. f 2.—;

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 1.55 per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

- a. Onze West: **De Kolonie Suriname**, door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
- II. **De Kolonie Curaçao**, door M. VICTOR ZWILSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás” te Curaçao.
 Prijs per exemplaar f 0.25 en f 0.03 frankeerkosten
- b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.
- No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
 Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten
- No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
 Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
- No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
 Prijs: f 0.15 per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
- No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
 Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
- No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
 Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
- No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
 Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
- No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
 Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
- No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
 Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
- No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
 Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
- No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
 Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

INRICHTING
ONDERWIJS IN BOEKHOUDEN c. a.
 in drie tot zes maanden, met Testimonium.

J. C. ter BRUGGEN,
 BOREELSTRAAT 5 (lijn A)
 'S-GRAVENHAGE (Holland).

Mondeling en bovendien schriftelijk naar alle werelddelen.
 Ruim drie duizend leerlingen, een voor een geleerd.
 Aanbevolen door de beste Indische familiën.

Den Haag, 21 Jan. 1914.
 Laan van Meerdervoort 324.

Geachte Heer ter BRUGGEN,
 Hiermede betuig ik U nogmaals mijn oprechten dank voor de genoten lessen in het boekhouden en aanverwante vakken.
 Uwe methode, om Uwe leerlingen, onder Uwe leiding, door eigen nadenken te doen doordringen in de quintessens van de boekhouding — ontdaan van het overbodige — verdient in zèer wijden kring bekend te worden gemaakt.
 Ongetwijfeld doet deze methode, kort, duidelijk en leerzaam, den leerling zelfstandig denken en handelen.
 M. i. is zij voor hen, die voor het vak voelen, de juiste weg om in de boekhouding een helderen blik te verkrijgen. Het zal mij dan ook een aangename plicht zijn deze Uwe methode, waar mogelijk, aan te bevelen.

Hoogachtend,
 W. LODERICHS,
 Kantoorchef bij de P. & T. Dienst in Ned.-Indië.

Vleugels, Piano's
Kunstspel-Piano's, Orgels
 Verhuur PIANO's van 15.- p. mnd of 150.- p. j. af.
 VLEUGELS „18.- „ „ „180.- „ „
 REPARATIE - STEMMEN - RUIL.
 Afdeling Gebruikte Instrumenten.
 Speciale Inrichting
 voor het gereedmaken voor de TROPEN.
GOOSEN & SWAGERMAN
 DEN HAAG - BOEKHORSTSTRAAT 149

C. HOYNG,
 Spuistraat 20-22 Den Haag.
 AMSTERDAM - UTRECHT.
 Onze Geïllustreerde Catalogus is een uitstekende handleiding om zich op huishoudelijk gebied in te richten.
 TAFELSERVIEZEN, GLASWERK, LEPELS
 VORKEN, MESSEN, GASOLINELAMPEN.
 Prijscourant gratis.

GIJF's Alcoholvrije Groc
MOSKOWA
 (Gedeponceerd).
 is verwarmend, smakelijk en zuiver.
 Vraagt Uwen winkelier en bij de fabrikanten Fa. GIJF & Co., Tel. H. 2962.

BOEK- EN KANTOORBOEKHANDEL
E. VAN ANDEL,
 Weimarstraat 16a b.d. Suezkade
 Telefoon 3213 DEN HAAG
 Levering van abonnementen op alle Binnen- en Buitenlandsche Dag- en Weekbladen, Tijdschriften en Modeplaten.
 ADVERTENTIE-BUREAU.
 Grootte keuze Geïllustreerde Briefkaarten.
 LEESBIBLIOTHEEK in 4 talen.
 (De nieuwste uitgekomen werken worden direct opgenomen).

LUXE BROODFABRIEK
PAUL C. KAISER
 HOFLEVERANCIER
Brood - Beschuit - Banket

**Huishoudelijke-
en Keuken-Artikelen.
Kolen- en Gasfornuizen.**

FRANS VAN WIJK & ZONEN
24 VLAMINGSTRAAT - DEN HAAG
TELEPHOON 773.

**Baden en Geysers.
Gas- en Elec. Ornamenten
Haarden en Kachels.**

Piano's, Orgels, Vleugels, Auto-piano's.
PIANO's in huur f 6.— per maand,
desgewenscht in huurkoop, bij
L. C. JACOBI, vh. Chef Firma J. F. CUYPERS,
Regentesselaan 123, bij Reg.pl. 's GRAVENHAGE. Tel. H. 1403
STEMMEN - VERHUREN - REPAREEREN

LAAT nu in Uw winterkleeding een
foto maken met het speciaal
daarvoor aanwezig zijnde
Winter-Decor.
Men zie de speciale Winter-Etalage.
Aanbevelend, **A. M. A. SUSAN**,
ALLEEN Regentesselaan 108, h. Regentessepl.
Telefoon 6757.

F. C. DE BRUYN
Magazijn van Comestibles en Fijne Vleeschwaren
LEVERT UITSLUITEND EERSTE KWALITEIT
ARTIKELEN TEGEN BILLIJKE PRIJZEN.
Bestellingen worden dagelijks opgenomen en franco
thuis bezorgd.
Vraagt Prijscourant. **Neemt Proef.**
TELEF. 3361 - DANCKERTSTRAAT 43.

N.V. Electrotechnisch Ingenieur- en Installatiebureau
v/h **B. L. VOGELS-DOLHAIN**
's-Gravenhage.
ELECTRISCHE VERLICHTINGEN
ELECTRISCHE SCHELGELEIDINGEN
ELECTRISCHE UURWERKEN
ELECTRO-MOTOREN
TELEPHONEN
BLIKSEMAFLEIDERS
ORNAMENTEN
als: Kronen, Wandarmen, Pendants, enz.
IN ALLE STIJLEN EN PRIJZEN.
MONSTERZALEN:
1ste van den Boschstraat 10
hoek Juliana van Stolberglaan.

DENS' Schoenenmagazijn
SPUI No. 6, bij de Lange Poten. DEN HAAG.
Filialen: Tilburg en 's-Hertogenbosch.
**Groote sorteering
Avond- en Gelegenheid-Schoeisel**
Comm. Ven. Onderlinge Transport Mij.
POLMAN, HOELEN & Co.
KANTOOR: WEERDJESSTR. 83 ARNHEM TELEFOON INTERC. No. 945.
Verhuizingen onder garantie.
Bergplaats voor Inboedels.

BEDWATEREN
Zij, die aan bovengenoemde kwaal
lijdende zijn, kunnen **algeheele**
genezing bekomen, door het ge-
bruik van het middel van den Med.
Docts. Arts H. L. F. RUDING.
Voor verdere inlichtingen zich
per brief te wenden **Z.-O. Buiten-**
singel 58, Den Haag.

A. SCHRÖDER & Co.
Groenmarkt.
Voor het winterseizoen **ALLES** op het
gebied van
Warme Onderkleeding
voor Dames, Heeren en Kinderen.

**DIEREN-
TUIN**
Den Haag
Aangifte voor het Lidmaatschap
kan dagelijks geschieden ten kantore
Benoordenhout 2 en bij den Portier
aan het hoofdek.
Invullingsbiljetten en voorwaarden
worden ook op verlangen toege-
zonden.
De contributie gaat in met de
maand, volgende op die van de
aangifte. Voorloopige toegangsbe-
wijzen worden dadelijk verstrekt.
Fraaie Tuin en Bloemen, Kassen, Vogelzalen, Aquarium,
Rosarium, Museum, Kinderspeelplaats met doorlopend toezicht,
Societeit, Concerten, Opera's, Tooneelvoorstellingen.

Ideales Sumatra .....
Prima 7 cts Sigaar
Bonbons . . . . . 5 cts
Gadena Flowers. 6 cts
CADENA, Groot Hertoginnelaan 109, DEN HAAG

F. L. VAN BOMMEL
Vlamingstraat 8-10
Prins Hendrikstraat 104-106
Dames- en Heeren-
Mode Magazijnen.
Handschoenen.

Parkhotel
van Stolkpark, Scheveningsche Boschjes.
EERSTE RANGS FAMILIEHOTEL
Centrale Verwarming, Electrisch Licht, Baden,
Rustige ligging.
Bijzonder geschikt voor Zomer- en Winterverblijf.

C. P. MEIJS Lzn.,
Prins Willemstraat 2-4, SCHEVENINGEN, Tel. Sch. 652
FABRIKANT VAN
Hotel-Restaurant-Fornuizen
Nieuwste systeem. Attesten ter inzage.

VAN VEEN's Bedden - Matrassenmagazijnen
Hartenstraat 14-18-20, Tel. Interc. 8399 N
Ceintuurbaan 354, Telefoon Zuid 6174.. **AMSTERDAM**
Aanbevolen Speciaalzaak
voor het
inrichten der **Slaapkamers**
LEVERINGEN DOOR HET GEHEELE LAND.

P. B. VAN MOORSEL & CO
Kerkplein 11-12, naast het Hoofdpostkantoor.
Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den Haag
Goedkoopst adres voor het geheel
of ged. installeeren van woningen.

Holland-Canada Hypotheekbank, 's Gravenhage
Directie: Mr. J. D. P. TEN BOSCH te Den Haag en J. G. COSTER te Winnipeg.
5 pCt. PANDBRIEVEN
tegen beurskoers. Uitstaand bedrag Pandbrieven ruim f 13.000.000.—.